

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2015–2016

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Zuzana Panenková

**Sociálně – právní ochrana dětí v České republice –
náhradní rodinná péče**

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Alena Špirochová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR
COMBINED STUDIES
2015-2016

BACHELOR THESIS

Zuzana Panenková

**Social – legal protection of children in the Czech
Republic**

Prague 2016

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Ing. Alena Špirochová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 1.3.2016

Zuzana Panenková

Poděkování

Velice bych chtěla poděkovat své vedoucí práce slečně Ing. Aleně Špirochové za postřehy, pomoc a čas věnovaný konzultacím, při psaní této bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá negativními dopady na dítě z hlediska neplnění některých funkcí rodiny. Práci se dále zaměřuje na porovnání a zhodnocení vybraných změn, v oblasti náhradní rodinné péče, které přinesl zákon č. 401/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně, ve znění pozdějších předpisů a novela zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. V práci jsou vysvětleny nové pojmy, a to osoba pečující a osoba v evidenci. Vymezení a charakteristika nově vzniklých práv a povinností, kterými jsou vázáni pěstouni, po uzavření Dohody o výkonu pěstounské péče. Jsou zde také zhodnoceny vybrané novinky v rámci jednotlivých druhů náhradní rodinné péče a závěr práce je věnován změnám v rámci finančního zabezpečení pěstounské péče.

Klíčová slova*

Dítě, náhradní rodinná péče, osvojení, pěstounská péče, pěstounská péče na přechodnou dobu, rodina, sociálně-právní ochrana dětí.

Annotation

This thesis deals with negative impacts on a child in terms of non-compliance with certain family functions. It further focuses on the comparison and evaluation of selected changes in substitute family care, by law number 401/2012 Coll., amending act number 359/1999 Coll., of socially-legal protection, as amended and act number 89/2012 Coll., civil code. The thesis explains a new concepts, such as a caring person and person in a register. Definition and characteristics of a new formed rights and duties of the foster parents, after a conclusion of the Agreement on foster care. There are also evaluated selected news within each individual type of substitute family care and the thesis conclusion is dedicated to changes in the financial security of foster care.

Key words

Adoption, family, foster care, child, socially-legal child protection, substitute family care, temporary foster care.

OBSAH

ÚVOD	8
1 DÍTĚ A RODINA	9
1.1 Dítě	9
1.2 Rodina a rodičovství	12
1.3 Poruchy rodičovství	13
1.4 Syndrom týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte.....	14
2 SOCIÁLNĚ - PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ	19
2.1 Pojem sociálně – právní ochrana dítěte	19
2.2 Nejdůležitější právní dokumenty zabývající se ochranou dítěte a rodiny.....	20
3 CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH FOREM NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE	24
3.1 Opatrovnictví	26
3.2 Svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče.....	26
3.4 Osvojení (adopce).....	29
3.5 Pěstounská péče.....	34
3.6 Pěstounská péče na přechodnou dobu	37
4 PRÁVA A POVINOSTI V NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČI	40
4.1 Osoba pečující a osoba v evidenci	40
4.2 Dohoda o výkonu pěstounské péče.....	41
4.3 Práva osob pečujících a osob v evidenci	42
4.4 Povinnosti osob v evidenci a osob pečujících	45
5 DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE	49
5.1 Dávky pěstounské péče.....	49
5.2 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte.....	50
5.3 Odměna pěstouna – pěstounská péče	53
5.4 Příspěvek při převzetí dítěte.....	56
5.5 Příspěvek při zakoupení osobního motorového vozidla	57
5.6 Příspěvek při ukončení pěstounské péče.....	57
ZÁVĚR	59
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	61
SEZNAM ZKRATEK	65
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ a TABULEK	66

ÚVOD

Cílem mé bakalářské práce je přiblížit čtenáři problematiku náhradní rodinné péče, která je jedním z pilířů systému sociálně-právní ochrany dětí. Téma jsem si vybrala, především z důvodu mého zájmu stát se v budoucnosti pěstounem, nebo osvojitelem. A díky této práci jsem se mohla seznámit s důležitými informacemi na náhradní rodinnou péči. V České republice je velmi diskutovaným problémem počet umístěných dětí do ústavních zařízení (kojeneckých ústavů, dětských domovů.)

Děti jsou odebírány z rodiny a umisťovány do ústavních zařízení a náhradní rodinné péče, z důvodu poruchy funkčnosti rodiny, které ohrožují fyzický a psychický vývoj dítěte a mnohdy i jeho život. Problémem který Česká republika v rámci náhradní rodinné péče má je, nedostatek pěstounů, kteří by si vzali dítě do své péče, a tím by se vyvarovalo umístění dítěte do ústavního zařízení. Protože pro dítě je velmi důležité rodinné prostředí. Od roku 2006 známe náhradní pěstounskou péči na přechodnou dobu.

Která byla zařazena do náhradní rodinné péče, bohužel nedostatečná právní úprava, jí neumožnila její plné využití. Velkou změnu v oblastech náhradní rodinné péče a nejen jí přinesla novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí zákon č. 401/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a nově zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. V bakalářské práci se bude zabývat především dítětem a jeho právy na život a ochranou. V další části budu popisovat jednotlivé druhy negativního chování, rodičů či dalších osob proti dítěti, tedy syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN).

Ve druhé kapitole se budu věnovat sociálně-právní ochraně dětí, pro koho je určena, a co si pod tímto pojmem představít a nejdůležitějšími právními dokumenty, které zaručují ochranu práv a života dítěte. Ve třetí kapitole budou vysvětleny jednotlivé formy náhradní rodinné péče a vybrané novinky, které přinesla novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí a nový občanský zákoník. V další kapitole chci charakterizovat a vysvětlit nově vzniklá práva a povinnosti náhradních rodičů, které by měli především přispět ke zlepšení náhradní rodinné péče. Ke konci bakalářské práce se chci zaměřit na novinky v dávkách pěstounské péče a jejich porovnáním se stavem před novelou zákona a po ní.

1. DÍTĚ A RODINA

V této kapitole budou vysvětleny jednotlivé pojmy, jako dítě, rodina a její funkce a postavení ve společnosti. Dále se seznámíme s negativními dopady, které vznikají při neplnění a zanedbávání péče o dítě. Stručně budou vysvětleny jednotlivé formy, syndromu, zanedbávaného, týraného a zneužívaného dítěte (syndrom CAN).

1.1 DÍTĚ

Podle čl.1 Úmluvy o právech dítěte, je dítě charakterizováno jako „*každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.*“¹ Dítě se na svět narodí bezbranné a zranitelné, proto je důležité, aby mu byla poskytnuta láska, péče a opora ze strany rodičů a rodiny.

Dětství je velice důležitým časovým obdobím v lidském životě, během něhož se učíme, rozvíjíme různé dovednosti, city a utváří se celá naše osobnost. Proto je velmi důležité, jak zmiňuje i Zdeněk Matějček „*že, má-li se dítě vyvíjet po duševní a charakterové stránce v osobnost zdravou a společností užitečnou, potřebuje vyrůstat v prostředí stálém a citově příznivém, vřelém, přijímajícím.*“²

Pro správný vývoj dítěte jsou podle různých vědeckých studií nejdůležitější první 3 roky života dítěte, začínající jeho narozením, kdy je dítě velmi citlivé a vnímavé na všechny působící vlivy v jeho okolí. Vzniká zde velice důležité pouto s matkou či jinou osobou, které je nenahraditelné a individuální, protože právě matka (blízká osoba) působí na vývoj dítěte v jeho raném období nejvíc.

¹ Zákon č. 104 ze dne 8. dubna. 1991. Sdělení č. 104/1991 Sb., *federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte*. 1991, částka 22. S. 502- 512. In: Sbíрка zákonů ČR. Dostupné z: file:///C:/Users/NTB/Desktop/Downloads/sb022-91%20(4).pdf

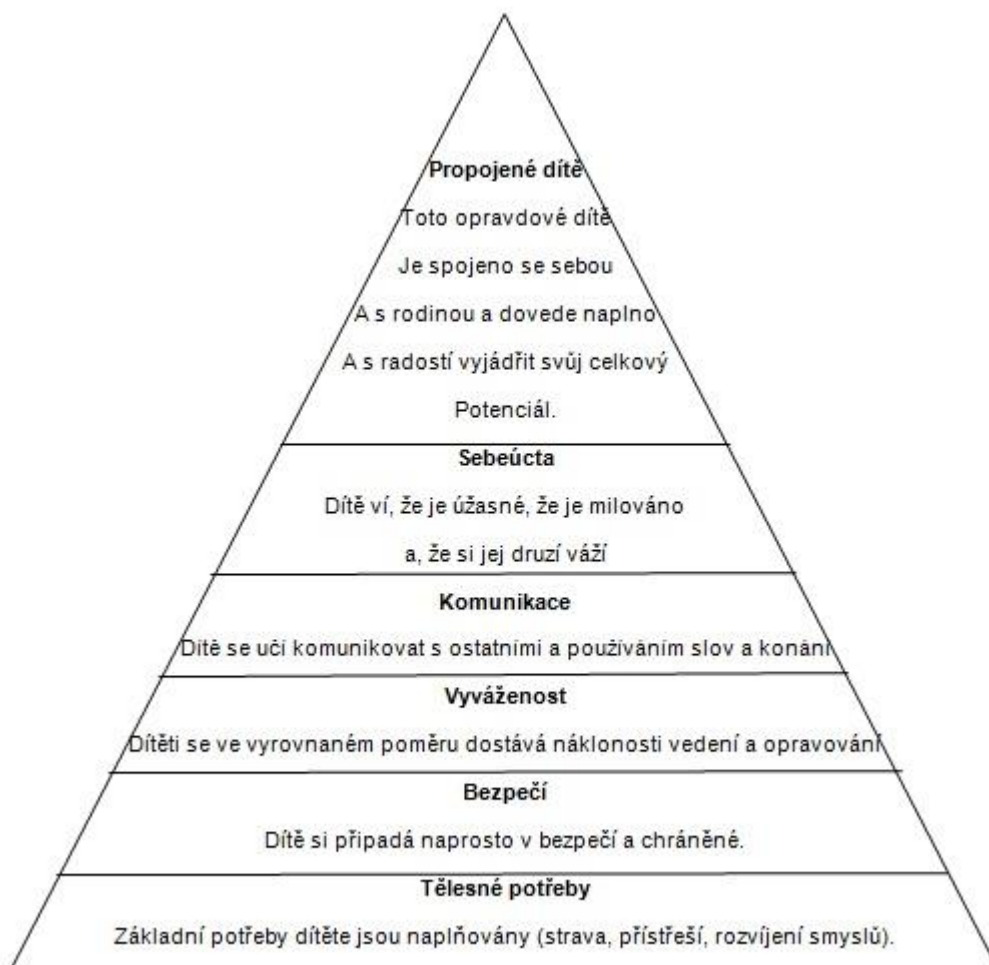
² MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. s. 16. ISBN 80-85282-83-6.

Jak uvádí i Ministerstvo práce a sociálních věcí „*k základním potřebám ve věku novorozeneckém a kojeneckém patří vytvoření bezpečné a jisté citové vazby s pečující osobou. Pokud se tento vztah nenaváže, vývoj během prvních 8 – 9 měsíců nelze nahradit. Je nezbytné, aby dítě mělo „ svou osobu“ k dispozici co nejdříve po narození.*“³ Pokud se dítě nenaučí v prvních letech svého života navazovat citové vazby s jiným člověkem, může to jeho budoucí život negativně ovlivnit v mnoha směrech.

Špatná komunikace s okolím, nízké sebevědomí, poruchy osobnosti, sebepoškozování. Tyto děti mohou být více ovlivnitelné okolím, nechat se zmanipulovat a ovládat jinými lidmi nebo se u nich může objevit patologický jev jako alkoholismus, drogová závislost, prostituce).

³ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ a kol. *Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011. s. 10. ISBN 978-80-7421-039-6. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/15309/PPPDpro_nejmensi_deti.pdf

Obrázek 1: Úrovně péče navazující na druhou, která tvoří komplex zdravého vývoje dítěte

Zdroj⁴

Na obrázku můžeme vidět nejdůležitější potřeby dítěte. Začínající tělesnými potřebami (stravou, domovem) a dále zajištění dítěti bezpečí a ochranu. Dítě se učí novým dovednostem, opakuje a napodobuje lidi ve svém okolí, je středem zájmu. Především mu jeho rodina dává najevo, že je nejdůležitější osobou na světě a že je milováno. Všechny tyto podněty jsou důležité k utváření zdravé osobnosti dítěte.

⁴ PURVIS, K. B., D. R. CROSS, W. L. SUNSHINE. *Dítě v nové rodině*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. s. 207. ISBN 978-80-247-4535-0.

1.2 RODINA A RODIČOVSTVÍ

V dnešní moderní době se rodina formuje a funguje na základě toho, jak se vyvíjí a funguje společnost. Proto, jak se společnost neustále mění, se mění také model rodiny, i když její význam zůstává stejný. Dříve byla rodina spíše vícegenerační, tedy krom dětí a rodičů ji tvořili i další členové rodiny (prarodiče, praprarodiče) a všichni žili společně. Dnešní model rodiny spíše tvoří jen rodiče a děti. Podle Slavomila Fischera a Jiřího Škody je rodina „*považována za nejdůležitější sociální skupinu, ve které člověk žije. V rodině dochází k uspokojování jeho fyzických, psychických a sociálních potřeb. Rodina poskytuje zázemí potřebné ke společenské seberealizaci, je zdrojem zkušeností a vzorců chování, které nemůže získat v jiném prostředí.*“⁵

Všichni členové rodiny, by si měli být navzájem oporou, respektovat se, pomáhat si. V rodině by měl být nastolen určitý řád a respekt vůči jednotlivým členům. Děti by měli ctít své rodiče a naopak, by měli i rodiče ctít své děti. Rodina je tedy specifickou skupinou, která má své návyky, rituály a chování, které ji drží pohromadě a díky nimž překonává rodina všechny strasti a problémy.⁶

Pro některé lidi je krok stát se rodičem, zlomovým okamžikem v jejich životě. Je to velké rozhodnutí, které přináší jak odpovědnost, tak i radost a štěstí. Člověk se rozhodně stát rodičem z mnoha společenských a psychologických důvodů - je zde biologická potřeba (sex, zplození dítěte), mít ve stáří někoho, kdo se o nás postará, potřeba předat někomu svůj odkaz, pokračování rodové linie, tedy naplníme svoji roli stát se dobrým rodičem. Být dobrým rodičem ovšem neznamená jen zajištění dítěti jídlo, ošacení a střechu nad hlavou. Vedle těchto potřeb je neméně důležité zajistit dítěti lásku, oporu a pocit bezpečí. Je velký rozdíl mezi tím, kdo se za rodiče označuje a kdo se jako rodič skutečně chová.⁷

⁵ FISCHER, S a J. ŠKODA. *Sociální patologie analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 140. ISBN 978-80-247-2781-3.

⁶ MATOUŠEK, O a H. PAZLAROVÁ. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014 s. 38. ISBN 978-80-262-0697-2.

⁷ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ a kol. *Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011. s. 9. ISBN 978-80-7421-039-6.
Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/15309/PPPDpro_nejmensi_deti.pdf

1.3 PORUCHY RODIČOVSTVÍ

Ne každé dítě má tu možnost, narodit se do láskyplné rodiny, která mu bude oporou a zajistí jeho dobrý vývoj a výchovu. V naší společnosti je mnoho rodin, které se ocitli v situaci, kdy svou funkci rodiče plní nedostatečně, špatně či vůbec. Dnešní společnost klade na rodiny velké nároky a očekávání, jenže ne každá rodina tyto nároky z různých důvodů zvládá plnit.

Rodiče se o své děti nemohou starat (problémové rodiny)

V tomto případě se jedná o životní situace, které nemohou děti ani rodiče vždy ovlivnit přímo, jako třeba invalidita, nemoc dítěte či rodiče, nebo „smrt“. Bezproblémový chod rodiny mohou také ovlivnit i jiné důvody, jako například přírodní katastrofy, války, chudoba.

Rodiny se o své dítě starat nemohou či nedovedou (rodina disfunkční)

Jedná se například o rodiny, v nichž nejsou rodiče dostatečně vyzrálí. Jsou to třeba velice mladí rodiče, u kterých nebylo rodičovství plánované, a nebyli připraveni se o dítě řádně postarat. Mohou to být, rodiče, kteří nejsou schopni postarat se o dítě s hendikepem. Péče o zdravotně postižené dítě, je velice náročné a vždy ovlivní chod celé rodiny. V disfunkční rodině mohou vyrůstat i děti po rozvodu rodičů. Rodiče si na dítěti ventilují své emoce, vztek, které mají proti bývalému partnerovi. Dítě se může stát prostředkem pro manipulaci rodičů a je používáno jako nástroj pro pomstu.⁸

Rodiče se o dítě starat nechtějí (afunkční rodina)

„Rodiče neposkytují dětem potřebnou péči, v některých případech je opouštějí. Péče o dítě lze hodnotit jako nedostatečnou, žádnou nebo škodlivou a lze ji označit jako zanedbávání dítěte jak v oblasti somatické, tak psychické.“⁹ Tyto rodiče, mohou být například ze sociálně slabších skupin, tedy nemají dostatek finančních prostředků, jsou to rodiče s patologickým chováním (drogově závislí), psychickým onemocněním aj.

⁸ FISCHER, S a J. ŠKODA. *Sociální patologie analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 141. ISBN 978-80-247-2781-3.

⁹ Tamtéž, s. 142.

Rodiče se o dítě starají nadměrně a hyperaktivně

V tomto případě se jedná o rodiče, které se až s přehnanou měrou o své děti starají. Rozmazlují je, všechny důležité i běžné věci vykonávají za ně. Tím v nich nebudují potřebu být samostatně fungujícím jedincem. Která je důležitá pro budoucí život a osamostatnění od rodiny. Tyto děti berou vše jako samozřejmost a mnohdy nemají žádnou úctu ke svému okolí.¹⁰

1.4 SYNDROM TÝRANÉHO, ZANEDBÁVANÉHO A ZNEUŽÍVANÉHO DÍTĚTE (SYNDROM CAN)

U dítěte vyrůstajícího ve vadném rodinném modelu může vzniknout syndrom týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte (syndrom CAN).¹¹ Jaroslava Hanušová ve své publikaci definuje *Child Abuse and Neglect (CAN)* – tedy Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte jako „soubor nepříznivých příznaků v nejrůznějších oblastech stavu, vývoje dítěte i jeho postavení ve společnosti, v rodině především.

Je výsledkem převážně úmyslného ubližování dítěti, způsobeného nebo působeného nejčastěji jeho nejbližšími vychovateli, hlavně rodiči. Jejich nejvyhraněnější podobou je úplné zahubení dítěte. Současně však zdaleka nejde jenom o jednostranný akt ze strany jejich původce či pachatele, ale o zvláštní interakci všech zúčastněných osob.“¹²

Zanedbávání

Zanedbávání můžeme definovat jako zanedbání péče fyzické tak psychické. Rodiče neposkytují svému dítěti v rovině tělesné péče například stravu, přístřeší, oblečení, zdravotnickou péči. A v rovině citové, neopětují jeho náklonost, city, zájem, neposkytují mu ochranu a bezpečí.¹³

¹⁰ FISCHER, S a J. ŠKODA. *Sociální patologie analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 142. ISBN 978-80-247-2781-3.

¹¹ Tamtéž, s.145

¹² HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. s. 6. ISBN 80-86991-78-4. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1378735547.pdf>

¹³ FISCHER, S a J. ŠKODA. *Sociální patologie analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 147. ISBN 978-80-247-2781-3.

Týrání

Týrání můžeme rozdělit na fyzické (tělesné) a psychické (duševní). Fyzické týrání může být obhajitelnější než týrání psychické a tím je poškozeno duševní rozpoložení dítěte, které bohužel není vždy ani na první pohled zřejmé.

Fyzické týrání

Fyzické týrání jsou hrubé útoky na dítě za účelem, jeho zranění, ublížení či usmrcení. Fyzické týrání, ze kterého si děti odnáší různá pohmoždění, popálení, modřiny se rodiče často snaží zamaskovat výmluvami na nešikovnost dětí, či nechtěným úrazem dítěte.

Fyzické formy týrání:

- „nepřiměřené bití rukou (pohlavky, facky) či různými nástroji (vařečka, řemen),
- kopání do dítěte, údery pěstí, popáleniny (cigaretou), opatření horkou vodou, bodné rány (často nůžkami),
- vytrhávání vlasů, nepřiměřené tahání za uši, škrčení, dušení, silné třesení, zejména u malých dětí,
- svazování, připoutání, odnímání spánku, potravy,
- šikanování.¹⁴

Všechny tyto formy vedou k závažným poraněním, jako jsou otřesy mozku, poškození míchy, především u malinkých dětí, pohmožděniny, modřiny, poranění kostí, poranění hlavy, tržné rány, popáleniny, až nejhorší možný scénář – „smrt dítěte.“¹⁵

Psychické týrání

Psychické týrání je jednou z forem, které je, jak již bylo zmíněno, velice těžko prokazatelné. Psychické týrání můžeme rozdělit na aktivní a pasivní. V aktivním týrání dochází ke slovnímu napadání dítěte, jeho ponižování, vydírání, zesměšňování, opovrhování. V pasivní formě týrání se jedná především o zanedbávání v rovině citové, psychologických potřeb dítěte, nedostatek citu, lásky porozumění ze strany rodiče.

¹⁴ FISCHER, S a J. ŠKODA. *Sociální patologie analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 146. ISBN 978-80-247-2781-3.

¹⁵ HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. s. 10. ISBN 80-86991-78-4. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1378735547.pdf>

Rozhodující je intenzita a doba psychického týrání, od které se odráží i následky. Psychické týrání nemusí probíhat jen v rodinném prostředí, velice často se objevuje ve školách, kde vzniká šikana.¹⁶

Šikanu lze definovat „*jakékoli chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit, ponižovat nebo zastrašovat jiného člověka či skupinu lidí. Šikana je závažnou agresivní poruchou chování vyskytující se v sociálním prostředí od útlého věku po stáří. Je věkově neomezená.*“¹⁷ Často se v dnešní době setkáváme s kyberšikanou. Tedy šikanou prostřednictvím internetu, sociálních sítí, e-mailu a nebo telefonu. Tato šikana je velice nebezpečná z důvodu rychlého umístění materiálu (fotek, videí, pomluv) pachatelem na internet, kde může být během krátké chvíle viditelná pro obrovský počet lidí.

Sexuální zneužívání

Problematice sexuálního zneužívání dětí se v naší společnosti věnuje mnohem více pozornosti, než tomu bylo dříve. Při zjištění tohoto trestného činu, je nutné podniknout urychleně příslušné kroky, co nejšetnějším způsobem vůči dítěti. Sexuální zneužívání můžeme definovat jako: „*nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoliv sexuální dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoliv, kdo se s dítětem dostane do nějakého styku, takovou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník či cizí osoba.*“¹⁸

„Nekontaktní sexuální chování: *obnažení se před dítětem, masturbace (sebeukájení), pozorování nahého dítěte za účelem vlastního sexuálního vzrušení a uspokojení, vystavení dítěte sledování pornografických časopisů a filmů, přinucení dítěte sledovat soulož.*“

„Kontaktní sexuální zneužívání: *Osahávání dítěte či líbání dítěte na intimních místech, nucení dítěte, aby manipulovalo pohlavními orgány svými či zneuživatele, orální a anální sex, sexuální styk (včetně znásilnění).*“

¹⁶ HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. s. 12. ISBN 80-86991-78-4. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1378735547.pdf>

¹⁷ KAŠPAROVÁ, B. *Co je šikana*. [online]. [cit. 2016-01-28]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/pro-verejnost/kriminalita-rizikove-chovani/sikana-a-nasili/co-je-to-sikana.html>

¹⁸ HANUŠOVÁ, J. *Sexuální zneužívání*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. s. 6. ISBN 80-86991-64-4. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1385374653.pdf>

„**Komerční zneužívání: zneužití a donucení k pornografii nebo k prostituci.**“¹⁹

Dětská pornografie a prostituce

Dětskou pornografii můžeme definovat: „*jakýkoli obrazovaný nebo textový materiál, který používá děti v sexuální kontextu.*“²⁰ Téma dětské pornografie, prostituce a více zmíněného sexuálního zneužívání je v posledních letech, velmi diskutovaným tématem na mezinárodní úrovni.

Díky zmodernizování technologií a velkému rozmachu internetu, se umístování dětské pornografie stala snadnější záležitostí a také méně zjištělnou z důvodu velké anonymity pachatele. Děti, které se nechají filmovat či fotografovat, jsou k tomuto činu přinuceny, nebo si neuvědomují, co dělají či mohou být zmatené nebo se cítit osaměle.

Pornografie má na dítě negativní vliv především v psychické rovině. Prostituce je definovaná jako „*zjednání nebo nabízení služeb dítěte k provádění sexuálních aktů za peníze nebo jakoukoli jinou odměnu.*“²¹ Historie prostituce je dlouhá jako lidstvo samo. Dětskou prostitucí jsou ohroženy děti na celém světě, převážně v chudých a rozvojových zemích.

Děti, které mohou být nejvíce ohroženy, pochází převážně z chudých rodin, které díky prostituci vydělávají peníze pro celou rodinu, nebo jsou to děti, které utekly z domova a musejí si zajistit peníze na přežití. Některé děti mohou být prodány, či uneseny k provozování prostituce, především pro sexuální turistiku.

Lidé provozující sexuální turistiku, nebo zahraniční cesty za sexuálními akty, především z důvodu snadné dostupnosti dítěte k sexuálním praktikám a anonymitě svého chování v dané zemi. Pachatelé si myslí, že pokud se dopouštějí zneužívání a vykořisťování dítěte v jiné zemi a kultuře, která je podle jejich názoru benevolentnější je vše v pořádku. Tento argument je opravdu neomluvitelný.

Sexuální zneužívání, pornografie, dětská prostituce a sexuální turismus tvoří jeden propojený problém, proti kterému se snaží, celosvětově bojovat. Dětské oběti si nesou trauma celý život, mohou zde být i rizika nakažení různých pohlavních chorob.²²

¹⁹ FISCHER, S a J. ŠKODA. *Sociální patologie analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 147. ISBN 978-80-247-2781-3.

²⁰ MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech: prostituce, pornografie, obchod*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. s. 12. ISBN 978-80-7367-320-8.

²¹ Tamtéž, s.11.

²² HANUŠOVÁ, J. *Sexuální zneužívání*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. s. 12-14. ISBN 80-86991-64-4. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1385374653.pdf>

U všech forem týrání dochází především k deprivaci dítěte. Podle slovníku sociální práce Oldřicha Matouška „*Psychickou deprivací u dětí se míní absence příležitosti k budování pevné vazby s pečujícím dospělým a blokování příležitosti k rozvoji duševních schopností.*“²³Rozsah deprivace a pozdějších následků, vždy záleží na druhu a praktikách týrání, na jeho intenzitě a jaký citový vztah mělo k této osobě dítě. U deprimovaných dětí můžeme vyzorovat různé druhy negativního chování.

Deprimované děti Jsou vyděšené, citově nevyrovnané, málo komunikují s okolím, uzavírají se do sebe. Mohou mít nízké sebevědomí, myslí si, že jsou postradatelní a nedůležití, ztrácí důvěru k druhým lidem, vznikají zde závislosti na drogách, hracích automatech a alkoholu. Jiné děti se s deprivací vyrovnávají vztekem a napodobují chování dospělých, kteří jim ubližují - stavějí se proti společnosti, často lžou, kradou a chodí za školu. Jedno mají tyto děti společné, a to, že si často nesou následky z tohoto traumatu celý život. Může to ovlivnit jejich pohled na život, chování ve společnosti a udržování vztahů, nebo zakládání své vlastní rodiny.²⁴

²³ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 48. ISBN 80-7178-549-0.

²⁴ HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. s. 12. ISBN 80-86991-78-4. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1378735547.pdf>

2. SOCIÁLNĚ - PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ V ČESKÉ REPUBLICE

V kapitole najdeme vysvětlení a přiblížení pojmu sociálně-právní ochrana dítěte. Jsou zde vypsány nejdůležitější právní dokumenty a úmluvy které se zabývají a přímo upravují práva dítěte a nejdůležitější zákony, týkající se sociálně-právní ochrany dítěte a náhradní rodinné péče.

2.1 POJEM SOCIÁLNĚ – PRÁVNÍ OCHRANA DÍTĚTE

Základním principem je především zabezpečit blaho, zájmy dítěte a jeho prosperitu. V České republice je ze zákona sociálně - právní ochrana poskytována bezplatně všem dětem do 18 let, včetně dětí mladších 18 let, které nabyly plné svéprávnosti.

„Svéprávnost znamená, že je osobou svého práva, tj. způsobilý nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat k povinnostem, právně jednat.“²⁵

Nabytím svéprávnosti se člověk stává zletilostí *„zletilost se nabývá dovršením osmnácti let věku. Před nabytím zletilosti se plně svéprávnosti nabývá přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství. Svéprávnost nabytá manželstvím se neztrácí ani zánikem manželství ani prohlášením manželství za neplatné.“²⁶*

Dle § 1 zákona č. 359/1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů je ochrana dítěte specifikována takto:

„Sociálně-právní ochrana dětí (dále jen „sociálně-právní ochrana“) se rozumí zejména

- a) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,*
- b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,*
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,*
- d) zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.“²⁷*

²⁵ RADVANOVÁ, S. a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 25. ISBN 978-80-7400-578-7.

²⁶ § 30. Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*. [online]. 2014, [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

²⁷ Zákon č. 359/1999 Sb., *o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů*. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 36. ISBN 978-80-7488-128-2.

Lucie Krausová a Věra Novotná uvádějí, že „sociálně-právní ochrana se zajišťuje všem dětem bez rozdílu, bez jakékoliv diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu.“²⁸ Podle Ministerstva práce a sociálních věcí „sociálně-právní ochrana dítěte představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte svobody myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním.“²⁹

V kompetenci státu je zajistit pomoc a podporu dětem, rodinám, které přestanou plnit některé ze svých funkcí, čímž je ohrožen zdravý vývoj dítěte. Stát nese na svých bedrech odpovědnost za ochranu všech dětí před tělesným či duševním násilím a zaručuje ochranu jejich práv, na základě přijatých mezinárodních smluv a zákonů. Stát zabezpečuje ochranu prostřednictvím svých orgánů, které jsou k tomu zmocněné. A to prostřednictvím svých orgánů, poskytuje také poradenskou činnost, prevenci a zajišťuje náhradní výchovnou péči (ústavní péči nebo náhradní rodinnou péči). Dohlíží a kontroluje výkon těchto zařízení a výchovné péče.

2.2 NEJDŮLEŽITĚJŠÍ PRÁVNÍ DOKUMENTY ZABÝVAJÍCÍ SE OCHRANOU DÍTĚTE A RODINY

Nejdůležitější pro právní ochranu, dětí a rodiny jsou platné zákony spolu s legislativou, která zaručuje ochranu a pomoc. **Ústava** (ústavní zákony) jako nejvyšší právní předpis České republiky zaručuje ochranu práv dětí a rodiny soudní mocí, jak je psáno v článku 4 Ústavy „základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.“³⁰ Soud má tedy výlučnou pravomoc a rozhoduje o případném odloučení nezletilého dítěte z rodiny proti jeho vůli. Soud může takto rozhodnout, pokud se prokáže, že rodiče porušují závažným způsobem svoje povinnosti vůči dítěti a hrozí mu vážná zdravotní i psychická újma.

²⁸ KRAUSOVÁ, L a V. NOVOTNÁ. *Sociálně-právní ochrana dětí*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2006. s. 16. ISBN 80-7357-214-1.

²⁹ ODBOR 21. *Legislativa a systém sociálně-právní ochrany*. [online]. 2013, [cit. 2016-01-09]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

³⁰ Ústavní zákon č. 1 ze dne 16. prosince. 1992, Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*. In: Sbírka zákonů ČR. 1992, částka 1. s. 3-16. Dostupné z: file:///C:/Users/NTB/Desktop/Downloads/sb0001-1993-0001.pdf

Dříve měl tuto možnost i orgán sociálně-právní ochrany dětí, na základě zákona o rodině č. 94/1963, § 46 „*Bylo-li to naléhavě třeba, učinit předběžně i takové opatření, o kterém má právo jinak rozhodnout pouze soud, jemuž to neprodleně oznámí a soud rozhodne dodatečně.*“³¹ Tento § 46 byl zrušen novelou zákona o sociálně-právní ochraně, z důvodu rozporu s článkem 32. odst. 4. Listiny základních práv a svobod. Jak už bylo řečeno výše, soud má jako jediný orgán pravomoc odebrat dítě z rodiny a učinit kroky a prostředky k ochraně.³²

Důležitým je také čl. 10. Ústavy, kterým, má Česká republika povinnost dát přednost mezinárodním smlouvám o lidských právech a svobodách které přijala, před vnitrostátními zákony. Počátek tohoto upřednostnění mezinárodních smluv bylo především na základě ústavního zákona č. 23/1991 Sb., který uvozoval Listinu základních práv a svobod do ústavního pořádku České republiky. „*Konkrétně se jednalo o § 2 tohoto zákona, který stanovil, že mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, mají přednost před zákonem.*“³³ Tyto smlouvy jsou především důležité z hlediska ochrany práv člověka na mezinárodní úrovni.

Listina základních práv a svobod

Jak bylo řečeno Listina základních práv a svobod byla usnesením z 16. prosince roku 1992 předsednictvem České národní rady vyhlášena jako součást ústavního pořádku České republiky. Velice důležitým z pohledu ochrany práv dítěte a rodiny je především čl. 32. Listiny základních práv a svobod.

V článku 32. Listiny základních práv a svobod je uvedeno:

- 1) *„Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.*
- 2) *Ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídajících pracovní podmínky.*
- 3) *Děti narozené v manželství i mimo manželství mají stejná práva.*

³¹ VYSKOČIL, F. *Právní úprava náhradní péče v České republice*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. s. 3. Dostupné také z http://docplayer.cz/1289015-Mgr-filip-vyskocil-pravni-uprava-nahradni-rodinne-pece-v-ceske-republice.html#show_full_text

³² Tamtéž, s. 3.

³³ KUČEROVÁ, D. *Aplikace mezinárodních úmluv podle čl. 10 Ústavy ČR*. 2012. s.1. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2011/files/prispevky/05%20Rodina/08%20DITA%20Kucerova.pdf

- 4) *Péče o děti a jejich výchovu je právem rodiče; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena. Nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.*
- 5) *Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.*³⁴

Nejvýznamnějším mezinárodním smlouvou zabývající se konkrétně ochranou dítěte je **Úmluva o právech dítěte**. Tato smlouva „byla přijata 20. listopadu 1989 Valným shromážděním OSN (organizace spojených národů). Česká a Slovenská federativní Republika ji ratifikovala 6. února 1991 a je uveřejněna ve Sbírce zákonů jako sdělení č. 104/1991 Sb.“³⁵ Úmluva především zahrnuje ochranu práv dítěte ve 4 skupinách, které jsou uvedené níže. Jsou zde zahrnuta především sociální, společenská, ekonomická, náboženská a politická práva.

- *„právo na život a přežití (právo na přiměřenou životní úroveň, včetně bydlení, zajištění potravy a zdravotní péče),*
- *právo na osobní rozvoj (právo na vzdělání, svobodu myšlení a náboženství právo na přístup k informacím, právo na hru a zábavu),*
- *právo na ochranu proti všem druhům krutosti, ubližování, vykořisťování, oddělení od rodiny,*
- *právo na účast (participaci), tj. právo svobodně vyjádřit své názory a mít slovo v záležitostech týkajících se jeho osoby.*³⁶

Sociálně právní ochrana dítěte vychází převážně z čl. 3 této úmluvy. Kde se upřednostňuje zájem dítěte, při všech činnostech, které se ho týkají. A stát, který je touto smlouvou vázán, musí zabezpečit ochranu a péči dítěti a brát ohled na práva a nejen dítěte, ale i jeho rodičů.

³⁴ Ústavní zákon č. 2 ze dne 16. prosince. 1992. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. 1992 In: Sbírka zákonů ČR. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

³⁵ KRAUSOVÁ, L a V. NOVOTNÁ. *Sociálně-právní ochrana dětí*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2006. s. 15. ISBN 80-7357-214-1.

³⁶ KRAUSOVÁ, L a V. NOVOTNÁ. *Sociálně-právní ochrana dětí*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2006. s. 15-16. ISBN 80-7357-214-1..

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Příprava zákona o sociálně-právní ochraně dětí, který je klíčovým právním předpisem zabývající se touto problematikou, byla dlouhá a složitá. Zákon č. 359/1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen Zákon „OSPOD“) byl s účinností přijat až od 1. dubna roku 2000, od té doby byl několikrát novelizován a měněn. Velkou změnu především v oblasti náhradní rodinné péče a nejen jí přinesla novela zákona OSPOD zákon č. 401/2012 ze dne 7. 11. 2012 který se stal účinný od 1. 1. 2013 a kterým se mění právě zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. S některými vybranými změnami týkající se především náhradní rodinné péče se dále seznámíme ³⁷

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Dříve byla oblast práv a povinností dítěte a rodiny zakotvena v zákoně. 94/1963 Sb., o rodině s účinností od 1. 4. 1964. Zákon o rodině byl zrušen na základě novely zákona v roce 2013, kdy bylo rodinné právo jako právo soukromé zaimplementováno do nového Občanského zákonu č. 89/2012 Sb., (dále jen „OZ“) účinným od 1. ledna 2014. Zákon OSPOD doplňuje především obecnou úpravu obsaženou v OZ.³⁸

³⁷ RADVANOVÁ, S. a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. 1. Vyd. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 2. ISBN 978-80-7400-578-7.

³⁸ VYSKOČIL, F. *Právní úprava náhradní péče v České republice*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. s.1- 3. Dostupné z: http://docplayer.cz/1289015-Mgr-filip-vyskocil-pravni-uprava-nahradni-rodinne-pece-v-ceske-republice.html#show_full_text

3. CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH FOREM NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE

V této kapitole jsou stručně charakterizovány a vysvětleny jednotlivé formy náhradní rodinné péče. Dále se zde budu zabývat některými novinkami zákona o sociálně-právní ochraně dětí 359/1999 Sb., a zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník ke vztahu jednotlivých druhů náhradní rodinné péče.

K tomu, aby se člověk stal náhradním rodičem, ho může vést celá řada podnětů. Jsou to nenaplněné rodičovské potřeby (nelze mít vlastní dítě), jiní lidé jsou dobrými rodiči a chtějí lásku, kterou mají předat dalším dětem, je tu i potřeba pomáhat. Díky všem těmto lidem, může najít domov spousta opuštěných dětí nebo dětí, které bohužel z určitých důvodů nemohou vyrůstat ve své rodině. Tito lidé si zaslouží opravdu velký dík a podporu.

Náhradní výchovná péče:

- Ústavní výchova
- Náhradní rodinná péče

Ústavní péče

„Ústavní výchova je výchovné opatření, které soud nařídí, jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiný výchovná opatření nevedla k nápravě, nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit. Před nařízením ústavní výchovy je osud povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí nebo rodinnou péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které mají přednost před výchovou ústavní.“³⁹ Ústavní péče by měla být pro dítě chápána jako dočasné odloučení od jejich rodiny. Bohužel ne u každého dítěte to platí, některé děti se do své původní rodiny již nevrátí.

V ústavní péči mají pracovníci tedy vychovatelé na starost více dětí než, je tomu v normální či pěstounské rodině, proto zde nemůžou fungovat takové citové vztahy jako v rodině. Jak uvádí Vágnerová ve své knize *„vychovatelé mají svůj život, který se odehrává jinde, a i kdyby ke svěřeným dětem měli osobní vztah, součástí jejich života se většinou nestanou.*

³⁹ BUBLEOVÁ, V., L. VRÁNOVÁ, A. VÁVROVÁ a J. FRANTÍKOVÁ. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. 1. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. s. 37. ISBN 978-80-87455-01-2.

*Nevytvářejí se mezi nimi hlubší vztah, tělesné doteky a mazlení není považováno za vhodné a leckdy ani za přijatelné. Děti na své vychovatele samozřejmě také působí a oni proto budou ke každému z nich zaujímat trochu jiný postoj. Avšak jeho základem bude vychovatelská profesionalita a citová neutralita, která se projevuje snahou chovat se ke všem stejně.*⁴⁰

Díky tomuto profesionálnímu přístupu mají děti, které žijí například v dětském domově, jiné životní zkušenosti a postoje k životu. Jsou především zvyklé na to, že jim někdo uvaří, ošatí je a materiálně zabezpečí. Děti z dětských domovů nebo jiných ústavních zařízení především strádají v rámci citovém a vývojovém. Nejsou připraveni na to, co je čeká v životě. Může se u nich projevat negativní chování, nebo deprivace jako je nízké sebevědomí, děti si myslí, že nic v životě nedosáhnou, že jsou pro okolí a svoji rodinu nedůležité, proto jsou v ústavu.⁴¹ *„Dalšími projevy jsou emoční nestabilita, která může přecházet až v agresivitu vůči lidem a věcem, a sebepoškozování. Lži bývají nejčastěji účelové. Některé děti lžou tak snadno, jako dýchají.*

*Vedle účelových lží existuje ještě patologické lhářství, kdy děti nerozlišují mezi lží a skutečností. Lež pro ně představuje vysněnou skutečnost, které samy chtějí věřit.*⁴² Náhradní rodinná péče upřednostňuje výchovu dítěte v rodinném prostředí, které je více příznivé na jeho psychický i fyzický vývoj, než je tomu v ústavní péči. V rodinném zázemí se může dítě lépe vypořádat s negativními vlivy (týráním, zanedbáváním), kterými trpělo v původní rodině. Ústavní zařízení sice nabídne kvalitní personál a prostředí, ale nikdy nenahradí jedinečný vztah mezi dítětem a osobou blízkou.

⁴⁰ VÁGNEROVÁ, M. M. Psychologický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči. 1. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2012. s. 23 ISBN 978-80-87455-14-2.

⁴¹ Tamtéž, s.24.

⁴² ZEZULOVÁ, D. *Pěstounská péče a adopce*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012. s. 65. ISBN 978-80-262-0065-9.

Náhradní rodinná péče

V České republice jsou rozlišovány tyto formy náhradní rodinné péče:

- a) Opatrovnictví
- b) Svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče
- c) Poručenství (s osobní péčí)
- d) Osvojení (adopce)
- e) Pěstounská péče
- f) Pěstounská péče na přechodnou dobu

3.1 OPATROVNICTVÍ

Opatrovnictví upravuje § 943-952 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Soud ustanoví fyzickou osobu, povětšinou sociálního pracovníka, který je zmocněný soudem hájit práva dítěte v probíhajících řízeních, které se ho týkají. Opatrovnictví není status náhradní rodinné péče, pouze jsou zastupována práva dítěte. Opatrovník je jmenován na dobu časově omezenou a Opatrovník je určen, pokud by došlo k rozporu mezi nezletilým dítětem a jeho rodiči. Před samotným právním jednáním, musí vždy jmenovaný opatrovník zjistit stanoviska rodiče, dítěte anebo dalších zúčastněných osob. Tedy zjistit jejich požadavky a přání. Opatrovník se stanovuje v případech, které se týkají omezení, zrušení rodičovské zodpovědnosti rodičů dítěte a při správě jmění a majetku dítěte.⁴³

3.2 SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO VÝCHOVY JINÉ FYZICKÉ OSOBY NEŽ RODIČE

Svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby najdete v § 953-957 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. U náhradní rodinné výchovy je vždy upřednostněn rodinný příbuzný před osobou cizí, pokud je to v zájmu dítěte. Dítě má tedy možnost, pokud se o něho jeho rodiče nemohou starat, zůstat v kruhu rodiny anebo být svěřeno do péče osobě, která je mu blízká a dítě k ní má vytvořený citový vztah.

⁴³ NETservis s.r.o. Právo na dětství. *Opatrovník nezletilého dítěte*. [online]. 2016, [cit. 2016-01-19]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/deti/tvoje-prava/porusuji-ma-prava/opatrovnik-nezletileho-ditete>

Podmínky pro svěřením do péče jiné fyzické osobě

- „svěřením do péče jiné osoby než rodiče je v zájmu dítěte,
- tato osoba se svěřením dítěte do své péče souhlasí,
- osoba musí poskytovat záruku zdárné výchovy dítěte.“⁴⁴

Práva a povinnosti osoby pečující

Práva a povinnosti jsou omezena rozhodnutím soudu. Oproti pěstounské péči, nenáleží osobě pečující žádná odměna za tuto činnost. Osoba pečující má právo na běžné dávky ze státního sociálního systému (přídavek na dítě, rodičovský příspěvek). Jeho povinností je především řádná výchova dítěte.

Práva a povinnosti rodiče

Rodičům jsou omezena práva na základě rozsahu, kterým byla ze soudní moci přidělena práva pečující osobě. Rodič má ale stále vyživovací povinnost vůči dítěti. Toto výživné může osoba v případě neplacení po rodičích vymáhat, tedy soudní cestou.⁴⁵

Výživné

Výživné je finanční částka, která slouží na uhrazení potřeb dítěte. Dle § 912 OZ má právo na výživné „nezletilé dítě, které není plně svéprávné, má právo na výživné, i když má vlastní majetek, ale zisk z majetku spolu s příjmem činnosti nestačí k jeho výživě.“⁴⁶ V případě, že se rodič a osoba pečující, nedomluví na výši výživného, stanoví výši výživného soud, přičemž přihlíží na majetkové a životní poměry rodiče.

⁴⁴ BUBLEOVÁ, V., L. VRÁNOVÁ, A. VÁVROVÁ a J. FRANTÍKOVÁ. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. 1. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. s. 42. ISBN 978-80-87455-01-2. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/files/File/zakladni_info_o_nrp.pdf

⁴⁵ BUBLEOVÁ, V., A. VÁVROVÁ, F. VYSKOČIL a P. POKORNÁ. *Základní informace o osvojení (adopci)*. 3. vyd. Praha: středisko náhradní rodinné péče, 2014. s. 42. ISBN 978-80-87455-18-0.

⁴⁶ § 912. Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 29. ISBN 978-80-7488-128-2.

Nově je v OZ dle § 957 „pokud není možné rodičům nebo ostatním příbuzným uložit vyživovací povinnost k dítěti, ustanovení § 953 až 956 se nepoužijí.“⁴⁷ Pokud tedy není možnost nařízení výživného na dítě, není ani možné svěřit dítě do výchovy jiné fyzické osobě a musí se hledat jiná forma náhradní péče o dítě.

3.3 Poručenství (s osobní péčí)

Poručenství upravuje § 928-942 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Poručníkem je soudem nejčastěji pověřena osoba příbuzná nebo osoba blízká dítěti, pokud se taková osoba nenajde, může být na návrh rodičů dítě svěřeno do péče jiné osobě.

Podmínky pro svěření do péče poručníka

Soud ustanoví dítěti poručníka v případě, že:

- „rodiče dítěte zemřeli,
- byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti,
- byl pozastaven výkon jejich rodičovské zodpovědnosti.“⁴⁸

Nelze tedy soudem určit poručníka, pokud má jeden z rodičů rodičovská práva.

Práva a povinnosti poručníka

Po rozhodnutí soudu se stává poručník zákonným zástupcem. Dle § 928 odst. 2 OZ má „poručník vůči dítěti zásadně všechny povinnosti a práva jako rodič, ale nemá k dítěti vyživovací povinnost.“ To tedy znamená, že poručník na sebe bere všechna práva a povinnosti spjaté s péčí o poručenca, není to tedy jako u opatrovníka, který přebírá jen některá práva a povinnosti v návaznosti na rozhodnutí soudu.

Pokud bude o dítě pečovat přímo, tedy osobně, vzniká mu nárok na dávky pěstounské péče a dávky ze státního sociálního systému. Pokud nebude poručník pečovat osobně o dítě, zastupuje dítě pouze jako zákonný zástupce, který nemá právo na dávky pěstounské péče. Opatrovníkem může být i orgán sociálně právní ochrany dětí.

⁴⁷ § 957. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 33. ISBN 978-80-7488-128-2.

⁴⁸ § 928 (2). Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 30. ISBN 978-80-7488-128-2.

Příklad: Opatrovníka ustanovil soud právě orgán sociálně-právní ochrany. Dítě je umístěno do pěstounské péče, a pokud bude rodič zbaven svéprávnosti, může se pěstoun stát jeho poručníkem. Tedy práva poručníka budou soudním rozhodnutím z orgánu sociálně právní ochrany předána na pěstouna.

Poručník odpovídá soudu za výkon a plnění své funkce poručníka. ⁴⁹ „*Výkon funkce poručníka je pod pravidelným dohledem soudu, a to nejen ohledně správy majetku dítěte, ale i ohledně jeho osobních záležitostí. Poručník podává soudu zprávy o poručenci zpravidla v ročních intervalech. Jakékoli rozhodnutí poručníka v podstatné věci týkající se dítěte vyžaduje schválení soudem. Zejména je povinen podávat soudu zprávy o osobě poručence a účty ze správy jeho jmění.*“⁵⁰

Práva a povinnosti rodiče

Jak už bylo zmíněno, jsou práva rodičů pozastavena, úplně zbavena nebo rodiče dítěte zemřeli.

3.4 OSVOJENÍ (ADOPCE)

Osvojení upravuje § 794-845 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník je jedinou formou náhradní rodinné péče, kde vzniká mezi dítětem a osvojencem stejný vztah, který je mezi biologickým rodičem a dítětem. „*Při osvojení přijímají manželé či jednotlivci za vlastní opuštěné dítě a mají k němu stejná práva i povinnosti, jako by byli jeho rodiče. Osvojením vzniká nový právní i rodinný vztah, neboť mezi osvojeným dítětem a osvojitelem vzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dětmi.*

Veškerá vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a jeho původní rodinou osvojení zanikají. Do knihy narození – matriky se na základě pravomocného rozhodnutí soudu o osvojení zapíše osvojitel, případně osvojitelé.“⁵¹

⁴⁹ BUBLEOVÁ, V., L. VRÁNOVÁ, A. VÁVROVÁ a J. FRANTÍKOVÁ. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. 1. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. s. 7-9. ISBN 978-80-87455-01-2. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/files/File/zakladni_info_o_nrp.pdf

⁵⁰ Tamtéž, s. 8.

⁵¹ BUBLEOVÁ, V., A. VÁVROVÁ, F. VYSKOČIL a P. POKORNÁ. *Základní informace o osvojení (adopci)*. 3 vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek, 2014. s. 7. ISBN 978-87455-18-0.

Podmínky pro svěření do osvojení

„Osvojitelem se může stát pouze zletilá a plně svéprávná osoba, která zaručuje svými osobními vlastnostmi a způsobem života jakož i důvody a pohnutkami, které ji vedou k osvojení, že bude pro osvojované dítě dobrým rodičem. Osvojitelem se také mohou stát manželé nebo jeden z manželů, výjimečně může osvojit i jiná osoba. Touto jinou osobou je míněna osoba, která ač nežije sama, nežije v žádném svazku, který by zákon uznával. Toto však neplatí pro registrované partnery.“⁵²

Mezi osvojencem a osvojitelem by neměl být příliš malý věkový rozdíl, proto OZ § 803 stanovuje jako za nejnižší hranici rozdíl 16 let. Osvojení je vyloučeno dle § 804 OZ mezi sourozenci a příbuznými osobami v přímé linii. To znamená, že bratr, babička s dědečkem nemohou osvojit dítě, ale vzdálenější příbuzní, jako strýc či teta ano. Samozřejmě soud vždy přistupuje ke každému případu zvlášť a rozhodne, co bude pro dítě nevhodnější.

Osvojené dítě

Podle OZ lze osvojit dítě nezletilé, které není plně svéprávné. Nově lze podle zákona osvojit i dítě, které je již zletilé.

Souhlas dítěte s osvojením

S novelizací OZ dle § 806 „dosáhlo-li osvojované dítě alespoň 12 let, je třeba vždy jeho osobního souhlasu, ledaže je mimo jakoukoliv pochybnost, že by byl postup požadující osobní souhlas osvojovaného dítěte v zásadním rozporu se zájmy dítěte, nebo že dítě není schopno posoudit důsledky souhlasu.“⁵³

U dětí, které jsou mladší 12 let dává souhlas s osvojením opatrovník, kterým může být zmíněný orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo fyzická osoba. Jeli-li to možné, soud vyslechne i dítě mladší 12 let, ale bere v potaz jeho rozumovou vyspělost.⁵⁴

⁵² RADVANOVA, S. a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 71. ISBN 978-80-7400-578-7.

⁵³ § 806 (1). Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 19. ISBN 978-80-7488-128-2.

⁵⁴ § 806 (1,2). Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 19. ISBN 978-80-7488-128-2.

Práva a povinnosti rodiče

a) Se souhlasem rodičů

- Dříve, než dá rodič souhlas s osvojením, musí být se strany sociálního pracovníka, rodič proškolen a obeznámen s osvojením a jeho důsledky pro něj i pro dítě.
- *„Souhlas dává rodič osobním prohlášením soudu.“⁵⁵ Je jedno jestli dá rodič souhlas s osvojením konkrétním osvojitelům nebo neadresný souhlas.*
- *„Souhlas s osvojením může být dán matkou osvojovaného dítěte nejdříve šest týdnů po narození dítěte.“⁵⁶ Je to z důvodu tzv. šestinedělí, kdy je matka ovlivněna hormonů a příchodem dítěte na svět, což může vést k iracionálnímu jednání. Otec musí dát souhlas s osvojením dříve než matka, ale nejdříve až dnem narození dítěte.*
- Rodiče samozřejmě mohou zrušit svůj souhlas, ve lhůtě 3 měsíců od souhlasu s osvojením.
- *„K osvojení je třeba souhlasu rodiče dítěte i tehdy, nenabyli-li plné svéprávnosti. Rodič, který ještě nedosáhl věku šestnáct let, nemůže dát souhlas k osvojení.“⁵⁷*

⁵⁵ BUBLEOVÁ, V., A. VÁVROVÁ, F. VYSKOČIL a P. POKORNÁ. *Základní informace o osvojení (adopci)*. 3 vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek, 2014. s. 8. ISBN 978-87455-18-0.

⁵⁶ Tamtéž, s. 9-10.

⁵⁷ Tamtéž, s. 9.

b) Bez souhlasu rodičů

Podle § 818 OZ není třeba souhlasu rodičů k osvojení, pokud nastane jedna z těchto situací:

- a) *„byl zbaven rodičovské odpovědnosti a zároveň práva dát souhlas k osvojení,“*
- b) *„není schopen projevít svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání nebo je ovládnout, nebo,“*
- c) *„se zdržuje na neznámém místě a toto místo se nepodaří soudu v současnosti s dalšími orgány veřejné moci zjistit ani při vynaložení potřebné pečlivosti.“⁵⁸*

Pokud jsou tyto skutečnosti u obou rodičů nebo pokud oba rodiče zemřeli, dává souhlas opatrovník nebo poručník. Podle OZ není třeba souhlasu rodičů s osvojením, v případě, kdy nemá rodič o dítě zřejmý zájem a to po dobu alespoň 3 měsíců od posledního opravdového projeveného zájmu. Dále v případě, že se za poslední 3 měsíce nepodařilo orgánům sociálně-právní ochrany rodiče najít, tedy zjistit jeho místo pobytu. Soud vždy musí přezkoumat tyto skutečnosti a rozhodnout.⁵⁹

Druhy osvojení

S novelou zákona OZ účinnou od 1. 1. 2014 se již nesetkáme s osvojením zrušitelným a nezrušitelným, jak tomu bylo dříve, kdy mohl zletilý osvojenec nebo osvojitel ze závažných důvodů o zrušení osvojení požádat soud. Znamenalo to tedy, že mezi osvojencem a jeho původní biologickou rodinou, vznikly znovu práva a povinnosti a dítě získalo znovu i dřívější příjmení. Osvojení nezrušitelné, bylo i podle názvu nezrušitelné, šlo takto osvojit jen děti, které byly starší 1 roku, a pokud osvojitel nemohl, nebo nechtěl o dítě, bylo dítě v tomto případě umístěno do jiné formy náhradní rodinné péče nebo jedné z forem ústavní péče, jako by byl osvojitel biologickým rodičem.⁶⁰

⁵⁸ § 818 (1). Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 20. ISBN 978-80-7488-128-2.

⁵⁹ BUBLEOVÁ, V., A. VÁVROVÁ, F. VYSKOČIL a P. POKORNÁ. *Základní informace o osvojení (adopci)*. 3 vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek, 2014. s. 9-10. ISBN 978-87455-18-0.

⁶⁰ BUBLEOVÁ, V., L. VRÁNOVÁ, A. VÁVROVÁ a J. FRANTÍKOVÁ. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. 1. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. s. 47. ISBN 978-80-87455-01-2. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/files/File/zakladni_info_o_nrp.pdf

Nově se „ rozlišuje pouze osvojení zletilého a nezletilého. Osvojení nelze zrušit po uplynutí 3 let od rozhodnutí o osvojení a to ani z důležitých důvodů, s výjimkou případů, je-li osvojení v rozporu se zákonem.“⁶¹ To znamená, že pokud není prokázán závažný důvod ke zrušení, je osvojení zásadně nezrušitelné.⁶² Osvojení je anonymní, tedy mělo by se tímto vyhnout, kontaktu původní rodiny s dítětem a narušování tak osvojitelské péče. Anonymita je i v případě kdy rodiče dávají souhlas s osvojením svého dítěte. Nový rodiče dítěte by neměli vědět totožnosti původních rodičů a naopak. Měla by se ta zajistit ochrana dítěte. Dítě získává příjmení osvojitelů nebo osvojitela, může být změněno i křesní jméno, záleží na situaci a zda se dítě s tímto jménem už ztotožnilo.

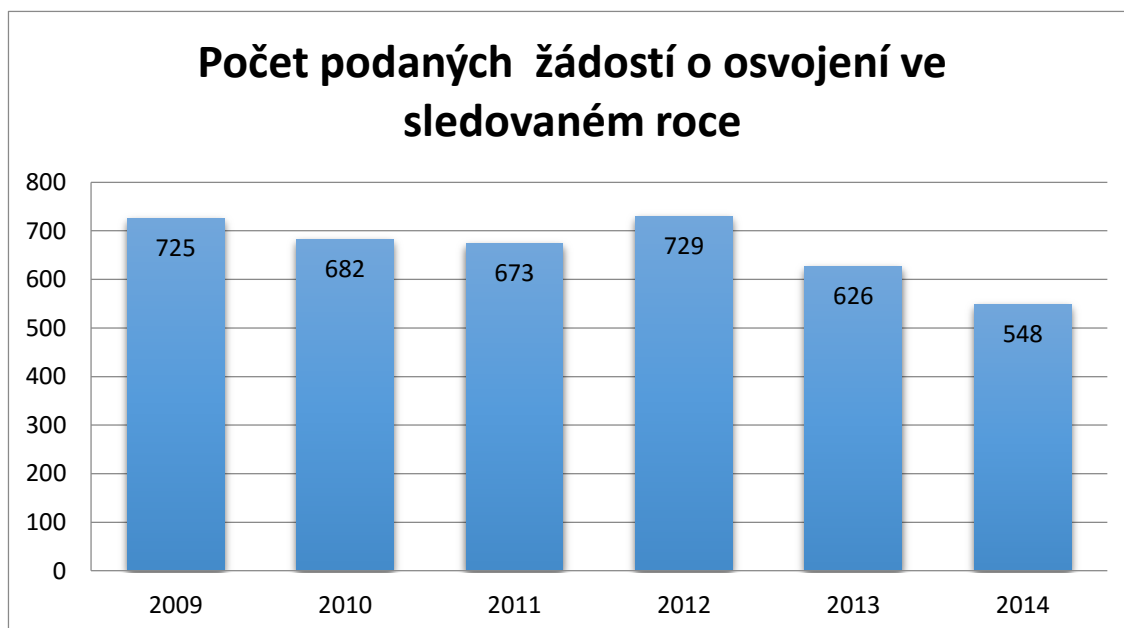
Osvojitelé, které si dítě adoptovali a stávají se podle práva platnými rodiči, mají velké nutkání dítěti zatajovat jeho skutečný původ. Myslí se, že pokud k nim do péče přijde dítě velmi malé, nebude si z minulé rodiny nic pamatovat a tím, že nebude vědět nic o původní rodině, bude chráněno. Díky OZ § 836 je „Osvojitel povinen informovat osvojence o skutečnosti osvojení, jakmile se to bude jevit vhodným, nejpozději však do zahájení školní docházky.“⁶³ Vždy záleží především na rozumové vyspělosti dítěte a stabilitě rodiny. O osvojení by dítě mělo být informováno především citlivou formou. Jsou všeobecně známé situace, kdy se dítě dozvědělo, že je adoptované ve škole nebo od cizí osoby. Dítě se cítilo zrazené svou rodinou a snažilo se najít odpovědi u rodiny biologické. Bohužel ne vždy bylo očekávání dítěte naplněno a původní rodina byla spíše zklamáním.

⁶¹ BUBLEOVÁ, V., A. VÁVROVÁ, F. VYSKOČIL a P. POKORNÁ. *Základní informace o osvojení (adopci)*. 3 vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek, 2014. s. 10. ISBN 978-87455-18-0.

⁶² RADVANOVÁ, S. a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 72. ISBN 978-80-7400-578-7.

⁶³ § 836. Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 22. ISBN 978-80-7488-128-2.

Graf 1 Počet podaných žádostí o osvojení ve sledovaném roce

Zdroj⁶⁴

Díky grafu můžeme vidět pokles zájemců o osvojení. V roce 2009 bylo ve sledovaném roce podáno 725 žádostí, postupně se ale počet snižoval. Jen v roce 2012 byl mírný vzrůst žádostí, na stejnou hladinu jako v roce 2009. V roce 2014 se počet žádostí snížil oproti roku 2009 o 24 %. K poklesu žádostí o osvojení mohlo dojít například z finančních důvodů, kdy rodiny se obávají o dobré finanční zajištění dítěte. Jedním z důvodů může být někdy i dlouhé čekání na vhodné dítě. Proto mohl tento fakt ovlivnit i skutečnost, že si osvojitelé zvolí jinou formu náhradní péče jako je například pěstounství.

3.5 PĚSTOUNSKÁ PÉČE

Právní úpravu pěstounské péče najdeme v § 958-970 zák. č. 89/2012., dále § 47 zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. U pěstounské péče není přesně dána doba, kterou má dítě v pěstounské rodině prožít (krom pěstounské péče na přechodnou dobu). Vždy záleží na době trvání překážek u původní rodiny.

⁶⁴ Ministerstvo práce a soc. věcí. *Statistiky - roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí*. [online]. [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>

Pěstounská péče může být v řádech měsíců či let. Soud dává stejně jako u všech forem náhradní rodinné péče, přednost příbuzným anebo osobě blízké dítěti.

Práva a povinnosti pěstouna

V § 966 OZ jsou vymezeny povinnosti pěstouna k dítěti. První povinností je, že pěstoun se musí o dítě řádně starat a zajistit mu dobrou péči. Pěstoun zastupuje dítě jen v běžných záležitostech a spravuje i jeho jmění. Vždy musí informovat rodiče o zásadních věcech týkajících se dítěte. Pokud bude některé rozhodnutí rodiče o dítěti v nesouladu s jeho zájmem, může pěstoun požádat o rozhodnutí v této věci osud.

Práva a povinnosti rodiče

Dle § 961 odst. 1. OZ *„Svěření dítěte do pěstounské péče nemá vliv na trvání vyživovací povinnosti rodičů k dítěti. Soud stanoví rodičům rozsah výživného s ohledem na jejich možnosti, schopnost a majetkové poměry a odůvodnění potřeby dítěte.“*⁶⁵ A dle odst. 2. OZ *„Náleží-li dítěti příspěvek na úhradu jeho potřeb podle jiného zákona, přechází právo dítěte na stát. Je-li výživné vyšší než tento příspěvek, náleží rozdíl dítěti. Soud rozhodne o způsobu platby a o hospodaření s výživným.“*⁶⁶

Pěstounovi vzniká nárok na finanční ohodnocení a dále dávky pěstounské péče.

Pěstounská péče zaniká dosažením zletilosti dítěte, nabitím svéprávnosti dítěte nebo požádá-li o to pěstoun sám.

⁶⁵ § 961(1). Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 33. ISBN 978-80-7488-128-2.

⁶⁶ § 961 (2). Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 33. ISBN 978-80-7488-128-2.

Graf 2: Počet osob, které mají svěřeno alespoň jedno dítě do pěstounské péče (stálí pěstouni)

Zdroj⁶⁷

Graf ukazuje počet stálých pěstounů v České republice a jejich nárůst především v roce 2013. Oproti roku 2011, kdy vešla v platnost novela zákona č. 359/1995 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, přibýlo 2 115 nových pěstounů. Tato novela podpořila pěstounskou péči a pěstounskou péči na přechodnou dobu zvýšením finančních dávek, lepšími podmínkami - jako je zajištění podpůrných služeb pro pěstounské rodiny, zvýšení možností odborného poradenství a mnoho dalšího. Je důležité, aby byla pěstounská péče dostatečná požadavkům dětí, které by mohli být do této péče umístěny. Pěstounským rodinám by se měly poskytovat třeba slevy na kulturní a společenské akce, které jsou v dnešní době nemalou finanční zátěží do rozpočtu rodiny.

⁶⁷ Ministerstvo práce a soc. věcí. *Statistiky - roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí*. [online]. [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>

3.6 PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU

(upravuje § 27 zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

Pěstounská péče na přechodnou dobu je nejmladší z forem náhradní rodinné péče. V zákoně byla s platností účinná od 1. 6. 2006, ale byla využívána jen velmi málo, z důvodu nestabilního finančního zajištění. Až novela zákona OSPOD, který je účinný od 1. 1. 2013 provedla změny, které podporují a vyzdvihují pěstounskou péči na přechodnou dobu, zejména v umístování malých dětí do této péče před péčí ústavní.

Podle Filipa Vyskočila je *„Účelem institutu pěstounské péče na přechodnou dobu je zejména poskytnout rodičům čas, aby si mohli upravit své poměry tak, aby byli znovu schopni převzít dítě opět do své péče. Jedná se tedy především o institut krizový a pouze přechodný.“*⁶⁸ Na tento druh pěstounské péče byla ze strany veřejnosti poměrně velká kritika. Především z důvodu finanční motivace. Nicméně jsou na pěstouny na přechodnou dobu kladeny velké požadavky. Je zde důkladná prověrka, posouzení příjmů, bezdlužnost, zdravotní způsobilost.

Je kladena důkladné posouzení, posouzení jejich příjmů, zdravotní způsobilost, právní bezúhonnost, bezdlužnost, jakou mají ve svém okolí dobrou pověst. Na tomto základě je provedeno odborné posouzení, které určí, zda jsou vhodnými kandidáty. Pěstouni mají také 72 hodin odborné přípravy oproti klasickým pěstounům, kteří mají 48 h.⁶⁹

Zákon OSPOD byl doplněn o specifikaci, za jakých podmínek je dítě do této péče umístováno. Dle § 27 a odst. 7. ZOSPOD *„Soud může na návrh orgánu sociálně-právní ochrany svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám v evidenci, a to na:*

- a) *„dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat,*
- b) *dobu, po jejímž uplynutí může matka dát souhlas k osvojení nebo po kterou může rodič souhlas k osvojení dítěte odvolat, nebo,*
- c) *dobu do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu rodičů k osvojení není třeba.“*⁷⁰

⁶⁸ VYSKOČIL, F. *Právní úprava náhradní péče v České republice*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. s. 10. Dostupné z: http://docplayer.cz/1289015-Mgr-filip-vyskocil-pravni-uprava-nahradni-rodinne-pecce-v-ceske-republice.html#show_full_text

⁶⁹ RADVANOVÁ, S. a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 133. ISBN 978-80-7400-578-7.

⁷⁰ § 27a (7). Zákon č. 359/1999 Sb., *o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů*. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 51. ISBN 978-80-7488-128-2.

Na jak dlouho lze dítě do této péče svěřit upravuje § 27a odst. 9 zákona OSPOD: „Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat nejdéle 1rok. To neplatí, pokud jsou do pěstounské péče téhož pěstouna svěřeni sourozenci dítěte, kteří byli do této péče svěřeni později, ne však na dobu delší, než po kterou má trvat pěstounská péče podle věty první u sourozence, který byl do pěstounské péče na přechodnou dobu témuž pěstounovi svěřen poslední.“⁷¹

V neposlední řadě bylo u pěstounů na přechodnou dobu upraveno finanční zajištění. Dosud jim náležela odměna pěstouna jen v případě, že osobně pečovali o dítě. Tato situace byla velmi složitá, především proto, že pěstoun na přechodnou dobu, musí být schopen pečovat o dítě 24 hodin denně. Bohužel by musel soustavně opouštět zaměstnání, aby se mohl tímto způsobem o dítě pečovat. Proto bylo s novelou zákona OSPOD myšleno i na podporu této náhradní rodinné péče, kdy náleží odměna pěstouna i v případě, že nemá ve své péči žádné dítě.

Tabulka 1: Počet umístěných dětí do pěstounské péče na přechodnou dobu v daném roce

Počet umístěných dětí do pěstounské péče na přechodnou dobu v daném roce	
rok 2011	6 dětí
rok 2012	41 dětí
rok 2013	169 dětí

Zdroj⁷²

Z této tabulky je patrné, že došlo k velkému nárůstu dětí, které byly svěřeny do pěstounské péče na přechodnou dobu. Díky stabilnímu finančnímu ohodnocení pěstouna na přechodnou dobu je tato náhradní péče plnohodnotně využívána.

⁷¹ § 27a (9). Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 51. ISBN 978-80-7488-128-2.

⁷² Ministerstvo práce a soc. věcí. *Statistiky - roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí*. [online]. [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>

V roce 2011 bylo umístěno pouze 6 dětí oproti roku 2013, kdy bylo umístěno již 169 dětí. Počet dětí se samozřejmě odvíjí od počtu pěstounů. Jejich počet se také výrazně zvýšil.

4. Práva a povinnosti v náhradní rodinné péči

Novela zákona OSPOD přinesla pro pěstouny nový druh smlouvy, kterým je Dohoda o výkonu pěstounské péče - v této smlouvě, která je uzavírána mezi pěstounem a pověřenou osobou, jsou upravena zcela nově vzniklá práva a povinnosti pěstounů. Tyto práva se upravují na základě individuálních potřeb dítěte a pěstouna.

4. 1. OSOBA PEČUJÍCÍ A OSOBA V EVIDENCI

Do zákona SPOD § 47a, byly přidány tyto pojmy „**osoba pečující**“ a „**osoba v evidenci**“. Specifikace osoby pečující a osoby v evidenci, slouží především při určení práv a povinností, které vyplývají z uzavření Dohody o výkonu pěstounské péče, nebo správního rozhodnutí.

„**Osobou pečující**“ je podle § 47a zákona OSPOD:

- „*pěstoun,*
- *osoba, která byla do zletilosti dítěte jeho pěstounem nebo poručníkem, a to po dobu, po kterou má nezaopatřené dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte (pozn. Tyto osoby ale neuzavírají dohody o výkonu pěstounské péče (není vůči min vydáváno správní rozhodnutí),*
- *osoba, které bylo dítě svěřeno do předpěstounské péče,*
- *osobně pečující poručník,*
- *osoba, která má dítě v osobní péči a zároveň probíhá soudní řízení o ustanovení této osoby poručníkem dítěte.“⁷³*

„**Osobou v evidenci**“ se rozumí osoba, která je vedena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu.“⁷⁴

⁷³ ODBOR 21. *Dohody o výkonu pěstounské péče – vzorová dohoda a formuláře.* [online]. 2013 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14503#2>

⁷⁴ ODBOR 21. *Dohody o výkonu pěstounské péče – vzorová dohoda a formuláře.* [online]. 2013 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14503#2>

4. 2. DOHODA O VÝKONU PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Správní rozhodnutí, nebo dohoda o výkonu pěstounské péče je smlouva uzavřená mezi pěstounem, tedy fyzickou osobou, a orgánem veřejné moci, tedy orgánem pověřeným státem, vykonávat veřejnou moc. Tento orgán rozhoduje o povinnostech a právech jednotlivců nebo skupiny a jeho rozsah moci je vymezen zákonem. Jeho postavení je vždy nadřazené. Orgány oprávněné ke sjednání dohody jsou pověřené osoby, krajské úřady, obecní úřady s rozšířenou působností a obecní úřady (orgány zajišťující sociálně-právní ochranu).⁷⁵

„Dohoda musí být v souladu s rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do péče osoby pečující nebo osoby v evidenci a s individuálním plánem ochrany dítěte, pokud byl zpracován. Při vydávání rozhodnutí nebo uzavírání dohody o výkonu pěstounské péče se přihlíží k zájmům a individuálním potřebám dítěte a k potřebám osoby pečující nebo osoby v evidenci, pokud jsou spojeny s výkonem péče o svěřené dítě.“⁷⁶

Tato smlouva musí být uzavřena písemně a vždy jen s jedním z uvedených pověřených orgánů, které jsou příslušné v místě bydliště žadatele. Osoba v evidenci nebo osoba pečující musí mít vždy uzavřenou jen jednu smlouvu, nezáleží na počtu dětí v péči. Dohoda je zpravidla uzavřená na dobu, po kterou trvá pěstounská péče. Může být zrušena, jestliže dojde k porušování povinností, které jsou vymezeny ve smlouvě, nebo pokud pěstoun brání orgánu veřejné moci, aby mohl v dohlížení na plnění těchto povinností. U smlouvy s pěstounem na přechodnou dobu může dojít k jejímu zrušení v případě, že odmítne převzít dítě do péče, pokud mu v tom nebude bránit nějaký závažný důvod (zdravotní stav).⁷⁷

⁷⁵ *Orgán veřejné moci.* [online]. 2014 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Org%C3%A1n_ve%C5%99ejn%C3%A9_moci

⁷⁶ Dohody o výkonu pěstounské péče. [online]. 2014 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z:

<http://www.pestouni.cz/#!/dohody-o-pestounske-peci/c14wz>

⁷⁷ Dohody o výkonu pěstounské péče. [online]. 2014 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z:

<http://www.pestouni.cz/#!/dohody-o-pestounske-peci/c14wz>

4. 3. PRÁVA OSOB PEČUJÍCÍCH A OSOB V EVIDENCI

Nově vzniklá práva osob pečujících a osob v evidenci najdeme v § 47a zákona OSPOD. Každé dítě, které přijde do pěstounské péče si prošlo určitým traumatem, které se odrazí na jeho osobnosti, a způsobí jiné poruchy. Proto je důležité stanovit práva a povinnosti na základě individuálních potřeb dítěte a rodiny, do které bude dítě svěřeno.

Právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné péče o dítě

V zákoně je toto právo a v čem spočívá vymezeno následovně: „*právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě, tato pomoc spočívá zejména v zajištění krátkodobé péče*“:

- a) *„po dobu, kdy je osoba pečující nebo osoba v evidenci uznána dočasně práce neschopnou nebo při ošetření osoby blízké,*
- b) *při narození dítěte,*
- c) *při vyřizování nezbytných osobních záležitostí,*
- d) *při úmrtí osoby blízké.“⁷⁸*

Pěstoun by měl především zkusit zajistit hlídání dítěte někým z rodiny, nebo blízkých, které dítě zná a je na ně zvyklé. Zmíněné právo je velkým přínosem především v situaci, kdy je třeba matka pěstounka sama, tedy nemá manžela a ani jiného příbuzného, který by se o dítě v daném termínu její hospitalizace v nemocnici postaral. Dítěti je zajištěna péče, kterou si předem pěstounka domluví třeba s jinou pěstounskou rodinou. Dítě by mělo být na tuto situaci připravováno a mělo by být seznámeno s tím, že bude po určitou dobu odloučeno od pěstouna.

⁷⁸ § 47a (2). Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 65. ISBN 978-80-7488-128-2.

Záleží na věku a vyspělosti dítěte. Osoba, která bude o dítě pečovat v době nepřítomnosti náhradní matky, by měla určitě vědět všechny informace týkající se dítěte, například v kolik chodí dítě spát, jaké užívá léky, nebo pokud má třeba dítě nějaké změny nálad, jak má s dítětem pracovat atd.⁷⁹

Právo na zajištění péče o dítě, starší 2 let alespoň 14 kalendářních dnů v roce

„Právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené dítě nebo děti, která je přiměřená věku dítěte, v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů v kalendářním roce, jestliže svěřené dítě dosáhlo alespoň věku 2 let.“⁸⁰

Paní Dagmar Zezulové ve své knize *Pěstounská péče a adopce* uvedla: *„Bylo by opravdovým oceněním pěstounů, kdyby měli každý rok, nebo alespoň občas, uhrazen pobyt pro dva, se zajištěnou péčí o děti po tuto dobu. Ovšem když jsem s touto myšlenkou vyrukovala na schůzce organizací zabývajících se sociálně-právní ochranou dětí, narazila jsme na nepochopení. Jenom lidé, kteří žijí život pěstounských rodin, dokážou porozumět jeho náročnosti.“⁸¹*

Musím určitě souhlasit s paní Zezulovou a proto je dobré, že zákon konečně myslí i na pěstouny jako na lidi, kteří mají také právo na odpočinek. Pro představu se nejedná o úhradu dovolené u moře pro pěstouny. Služba slouží především k zajištění celodenní péče o dítě v případě nepřítomnosti pěstouna. Pěstouni v rámci služby, mohou požádat o finanční částku, nebo úhradu například letního tábora, ozdravného pobytu. Požadovaná částka na úhradu zmiňovaného pobytu, by měla být přiměřená na základě normálních standardů. Vždy záleží na rodině, jak bude chtít čerpat tuto službu a jak bude vyhovovat potřebám dítěte.⁸²

⁷⁹ ODBOR 21. *Dohody o výkonu pěstounské péče – vzorová dohoda a formuláře*. [online]. 2013 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14503#2>

⁸⁰ §47a (2b). Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 65. ISBN 978-80-7488-128-2.

⁸¹ ZEZULOVÁ, D. *Pěstounská péče a adopce*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012. s. 135. ISBN 978-80-262-0065-9.

⁸² ODBOR 21. *Dohody o výkonu pěstounské péče – vzorová dohoda a formuláře*. [online]. 2013 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14503#2>

Právo na zprostředkování odborné pomoci

Ze zákona má každá rodina právo na odborné služby, které jim budou nápomocny při péči o dítě. Jde o „*právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců*“.⁸³
„*Jedná se o pomoc nad rámec poradenství, které je v rozsahu stanoveném vyhláškou osobě pečující / v evidenci poskytovaného obecním nebo krajským úřadem nebo pověřenou osobou.*“⁸⁴

Právo na větší rozsah podpory ze strany státu jako právě poskytnutí odborné pomoci je určitě ze strany pěstounů vítána. Pokud je u dítěte například vyzorována nějaká zvláštní porucha chování, kterou není možné, aby pěstoun rozpoznal nebo s ní pracoval, je určitě dobré zajít za odborníkem, kterého může sjednat v rámci této služby sociální pracovník. Dále se může jednat o různé sociální služby, právní poradenství, odborná pomoc od psychologa či osoby specializovanou na danou problematiku. Počet psychologů a odborníků, někdy není dostačující, a získání jejich konzultace může být velkým přínosem. Proto je důležité, aby především deprimované děti a náhradní rodiče měli častější možnost odborné pomoci.⁸⁵

Právo na bezplatné zvyšování znalostí a dovedností pěstouna

Zvyšování si dovedností a znalostí zajišťuje opět orgán sociálně-právní ochrany, který uzavřel s pěstounem Dohodu o výkonu pěstounské péče. Zvyšování si dovedností a nových informací je pro pěstouny velkou výhodou, především v klíčových oblastech jako jsou:

- „*získání znalostí a dovedností při péči o specifické skupiny dětí, zejména dětí jiného etnika, dětí se zdravotním postižením, sourozeneckých skupin, dětí které zažily týrání, zneužívání či zanedbávání,*
- *zvládání krizových situací,*
- *návrat dítěte do původní rodiny a přechod do původní rodiny,*

⁸³ § 47a (2c). Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 65. ISBN 978-80-7488-128-2.

⁸⁴ ODBOR 21. *Dohody o výkonu pěstounské péče – vzorová dohoda a formuláře.* [online]. 2013 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14503#2>

⁸⁵ ODBOR 21. *Dohody o výkonu pěstounské péče – vzorová dohoda a formuláře.* [online]. 2013 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14503#2>

- *příprava dítěte na osamostatnění se související se zletilostí a odchodem z náhradní péče, s ohledem na věk dítěte a jeho vývojové a sociální potřeby.*⁸⁶

Právo na pomoc při uskutečňování styku dítěte s původní rodinou

Hlavním cílem sociálně-právní ochrany dětí je především návrat dítěte do původní rodiny, pokud je tento stav možný. Jen na základě soudního rozhodnutí může být kontakt rodiče s dítětem zakázán. Pokud není kontakt rodiče zakázán a má rodič i dítě zájem vzájemně se stýkat, musí tomu být vyhověno. Dítě nemusí být v kontaktu jen s rodiči, ale i s širší rodinou, pokud je zájem na obou stranách. Pověřený pracovník orgánu sociálně právní ochrany zajistí místo kontaktu, dohlíží na průběh kontaktu a zda vše probíhá v zájmu dítěte, pozoruje, jak se dítě vůči rodiči chová a naopak.⁸⁷

4.4 POVINNOSTI OSOB V EVIDENCI A OSOB PEČUJÍCÍCH

Nejen práva, ale i povinnosti upravuje zákon OSPOD. Některá práva a povinnosti na sebe navazují, jako příklad lze uvést právo na zprostředkování bezplatného zvyšování si dovedností a znalostí, s tím souvisí i povinnost si tyto znalosti prohlubovat a zlepšovat.

Státní příspěvek na výkon pěstounské péče § 47d zákon OSPOD

Na státní příspěvek na výkon pěstounské péče mají nárok ty orgány, které uzavřely Dohodu o výkonu pěstounské péče. Výše příspěvku je **48 000 Kč** za kalendářní rok, slouží na pokrytí nákladů služeb či pomoci osobám v evidenci, pečujícím osobám, tak i svěřeným dětem do náhradní rodinné péče. Na každý kalendářní měsíc, tedy připadá **4 000 Kč**. Pokud dostane orgán sociálně právní ochrany roční příspěvek a Dohoda o pěstounské péči, bude ukončena, v určitém období, musí část tohoto příspěvku orgán sociálně-právní ochrany vrátit zpět.

⁸⁶ ODBOR 21. *Dohody o výkonu pěstounské péče – vzorová dohoda a formuláře.* [online]. 2013 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14503#2>

⁸⁷ ODBOR 21. *Dohody o výkonu pěstounské péče – vzorová dohoda a formuláře.* [online]. 2013 [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14503#2>

Příspěvek musí být vyčerpán a nevztahuje se na počet dětí v pěstounské péči, ale vždy na počet dohod. O příspěvku rozhoduje Úřad práce v místě, kde má pěstoun opět trvalý pobyt. Smyslem tohoto příspěvku je podpora služeb pro náhradní rodiny, které budou nápomocny v prohlubování informací pěstounů a předcházení selhání pěstounské péče⁸⁸

Povinnost zvyšovat si dovednosti a znalosti

Dřívější právní úprava nenakazovala pěstounovi ani poručníkovi povinnost se vzdělávat. „*Povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě v rozsahu 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích.*“⁸⁹ Někteří pěstouni s dlouholetou praxí se mohou k této povinnosti stavět negativně a považovat ji za projevení nedůvěry v jejich práci a schopnostem. Rozsah 24 hodiny vzdělávání není tak velké číslo, které by mělo pěstouny, nějakým velkým způsobem omezit. Pokud se člověk stane pěstounem, přebírá na sebe velkou odpovědnost, tedy péči a výchovu cizího dítěte. Za svou práci dostává finanční odměnu, kterou hradí stát ze svých prostředků. Proto by měl být pěstoun zodpovědný a vykonávat péči o dítě všemi možnými prostředky tedy svými nejlepšími zkušenostmi, které si bude získávat zvyšováním svých dovedností. Stále se vyvíjejí nové metodiky, postupy v nových oblastech péče, které by přispěly k lepší péči o dítě a celkové prosperitě rodiny.

⁸⁸ MACELA. M. *Informace ke státnímu příspěvku na výkon pěstounské péče*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013. s. 1. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14778/Informace.pdf>

⁸⁹§ 47a (2f). Zákon č. 359/1999 Sb., *o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů*. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 65. ISBN 978-80-7488-128-2.

Povinnost umožnit sledovat plnění dohody o výkonu pěstounské péče

Na základě této povinnosti, musí příslušný orgán, se kterým pěstouni uzavřeli Dohodu o výkonu pěstounské péče prostřednictvím pověřené osoby (sociální pracovník), rodinu navštěvovat minimálně jednou za 2 měsíce. Zjišťuje a mapuje situaci rodiny a dítěte. Na základě jejich potřeb sjednává služby nebo poradenství pro rodinu. Pracovník připravuje dítě na návrat do původní rodiny.

Pak jednou za 6 měsíců zpracuje příslušný sociální pracovník zprávu a předá ji obecnímu úřadu s rozšířenou působností, v kterém má pěstoun trvalý pobyt. Zároveň má obecní úřad s rozšířenou působností také povinnost navštěvovat pěstounskou rodinu nejméně jednou za 3 měsíce v prvních 6 měsících, kdy bylo dítě umístěno do náhradní rodiny a po té nejméně jednou za 6 měsíců tuto návštěvu opakovat.

Oproti již zavedenému dohledu sociálního pracovníka jednou za 6 měsíců nad výkonem pěstounské péče, se museli pěstouni sžít se sociálním pracovníkem, který jejich rodinu bude navštěvovat častěji a bude vidět více do chodu rodiny. Účelem bylo především to, aby se pracovník více sžil s rodinou a poskytoval jí jakousi oporu a mohl dohlížet na plnění všech povinností ze strany náhradních rodičů.

Podpora dítěte s biologickou rodinou.

Dle § 47 a odst. h mají osoby v evidenci a pečujících osob „*v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak.*“⁹⁰

S novým OZ a novelou zákona OSPOD, dochází ze strany státu k podpoře, která by měla vést k umístění děti zpět od jejich biologické rodiny. Bohužel, ne každý rodič má zájem o návrat svého dítěte zpět a ne každé dítě se má kam vrátit. Tato povinnost navazuje na právo pomoci při zprostředkování péče mezi dítětem a jeho biologickými rodiči. Důležité je stanovisko dítěte, které je hlavním zájmem.

Pokud se dítě nechce setkávat se svými rodiči, mělo by se k této skutečnosti přihlížet. Samozřejmě děti, které byly znásilňovány, mučeny, a byl vážně ohrožen jejich

⁹⁰ § 47a (2h). Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 65. ISBN 978-80-7488-128-2.

život, těm byla ze strany soudu zajištěna bezpečnost, zákazem styku s dítětem a možného uvěznění za spáchání trestného činu, kterým se na dítěti dopouštěly.

5. DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Podpora náhradní rodinné péče ze strany státu, spočívá především ve finančním zajištění. Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí změnila nejen podmínky pro výplatu některých dávek, ale i jejich výši a přidala zcela novou dávku, kterou je příspěvek při ukončení pěstounské péče. Dávky pěstounské péče byly dříve zakotveny v zákoně č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře v § 36-43b a nově byly vsazeny do zákona OSPOD, kde lze najít můžete v § 47e až 47za tohoto zákona.

5. 1. DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Dávky pěstounské péče slouží k zajištění potřeb dítěte (jídlo, ošacení, náklady na školu), dále jako finanční kompenzace za výchovu dítěte pěstounovi a poručníkovi s osobní péčí. Jsou určené na počáteční náklady, které jsou spojené s příchodem dítěte do náhradní rodiny. Jsou zde dávky na dopravní dostupnost rodiny a počáteční náklady spojené s osamostatněním dítěte.

Dle § 47c zákona OSPOD jsou dávky pěstounské péče:

- a) „příspěvek na úhradu potřeb dítěte,
- b) odměna pěstouna
- c) příspěvek při převzetí dítěte,
- d) příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla,
- e) příspěvek při ukončení pěstounské péče.“⁹¹

O dávky pěstounské péče lze žádat prostřednictvím predepsaných tiskopisů na pobočkách Úřadu práce České republiky. Místo podání žádosti o dávky se odvíjí od místa trvalého bydliště žadatele nebo dítěte. Pěstouni, kteří pobírali do konce roku 2012 dávky podle již zmíněného zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Jim tento nárok zanikl a museli si požádat znovu o dávky. O výplatách dávek rozhoduje Úřad práce České republiky.⁹²

⁹¹ § 47e. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 68. ISBN 978-80-7488-128-2.

⁹² MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Dávky pěstounské péče 2013*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013 s. 2-3. ISBN 978-80-7421-058-7. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14871/brozura_Pestounske_davky_2013.pdf

5. 2. PŘÍSPĚVEK NA ÚHRADU POTŘEB DÍTĚTE

Podle § 47f zákona OSPOD má „nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte nezletilé nezaopatřené dítě, svěřené do pěstounské péče. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte, náležející podle věty první, se vyplácí osobě pečující.“⁹³

Před novelou zákona OSPOD byly dávky na úhradu potřeb dítěte vypočítávány na základě stanoveného koeficientu, kterým se násobilo životní minimum dítě, které se měnilo s věkem dítěte. Byl také rozdíl ve věkovém od stupně poskytováných dávek. Dávky se vyplácely do 6 let, od 6 -15 let a od 15 – 26 let dítěte. V novele zákona došlo především k finančnímu navýšení dávek, a to nejen pro dítě zdravé, ale především pro děti, které jsou v určitém stupni závislosti na péči cizí osoby. Jsou to děti se sníženou či úplně omezenou schopností pohybu, orientace, bez pomoci si samy nezajistí hygienu, péči o tělo a jiné běžné aktivity spojené s životem. Čtvrtý a třetí stupeň závislosti, byl od sebe oddělen oproti předchozí legislativě a došlo k navýšení příspěvku viz tabulka 2.

Tabulka 2: Příspěvek na úhradu potřeb dítěte do 31. 12. 2012

Nezaopatřené dítě ve věku	ve stupni závislosti I.	ve stupni závislosti II.	ve stupni závislosti III. nebo IV.
	koeficient 2,35	koeficient 2,90	koeficient 3,10
do 6 let	4.089	5.046	5.394
od 6 do 15 let	5.029	6.206	6.634
od 15 do 26 let	5.758	7.105	7.595

Zdroj⁹⁴

⁹³ §47f (1). Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 68. ISBN 978-80-7488-128-2.

⁹⁴ MPSV ODBOR 44. Dávky pěstounské péče. [online]. 2012 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece

Tabulka 3: Příspěvek na úhradu potřeb dítěte od 1. 1. 2013

Dítě ve věku	Dítě ve stupni závislosti I (lehká závislost) Kč	Dítě ve stupni závislosti II (středně těžká závislost) Kč	Dítě ve stupni závislosti III (těžká závislost) Kč	Dítě ve stupni závislosti IV (úplná závislost) Kč
Do 6 let	4.650	5.550	5.900	6.400
6 – 12 let	5.650	6.800	7.250	7.850
12 – 18 let	6.450	7.800	8.300	8.700
18 – 26 let	6.750	8.100	8.600	9.000

Zdroj⁹⁵

Dříve se dávky pěstounské péče vypočítávaly na základě životního minima dítěte. Za životní minimum se myslí „*minimálně společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.*“⁹⁶

Tabulka 4: Částky životního minima v Kč za měsíc

Částky životního minima v Kč za měsíc	
Dítě do 6 let	1.740 Kč
Dítě do 15 let	2.140 Kč
Dítě od 15 do 26 let (nezaopatřené)	2.450 Kč

Zdroj⁹⁷

Příklad výpočtu dávky podle zákona č. 117/1995 Sb.: dítě do 6 let věku - jeho stanovené životní minimum 1 740 Kč měsíčně je násobeno daným koeficientem 2,30. Vypočtená dávka činí 4 002 Kč. Tato částka je vyplněna v tabulce viz. tabulka č. 3. V případě vyššího stupně závislosti byl daný koeficient zvyšován na základě finanční náročnosti spojenou s péčí na dané dítě.

⁹⁵ MPSV ODBOR 44. Dávky pěstounské péče. [online]. 2012 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/soc/dpp>

⁹⁶ ODBOR 64. Životní a existenční minimum. [online]. 2013 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11852>

⁹⁷ ODBOR 64. Životní a existenční minimum. [online]. 2013 [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11852>

Tabulka 5: Příspěvek na úhradu potřeb dítěte do 31. 12. 2012

Nezaopatřené dítě ve věku	zdravé dítě
	koeficient 2,30
do 6 let	4.002 Kč
od 6 do 15 let	4.922 Kč
od 15 do 26 let	5.635 Kč

Zdroj⁹⁸

Tabulka 6: Tabulka na úhradu potřeb dítěte od 1. 1. 2013.

Nezaopatřené dítě ve věku	Dítě
do 6 let	4.500 Kč
od 6 do 12 let	5.550 Kč
od 12 do 18 let	6.350 Kč
od 18 do 26 let	6.600 Kč

Zdroj⁹⁹

Zvýšení příspěvku na úhradu potřeb dítěte bylo určitě žádoucí. Z ekonomického hlediska jsou kladeny na rodinu velké finanční zátěže, ať už jde o zajištění veškerých potřeb dítěte, které jsou spojené se stravou, ošacením, školní docházkou nebo volnočasovými aktivitami, které nejsou v dnešní době nejlevnější záležitostí. Velkým přínosem je rozdělení a rozlišení třetího a čtvrtého stupně závislosti dítěte a jeho finanční zajištění, které by mělo vést k většímu počtu umístěných dětí se zdravotním znevýhodněním do náhradní rodinné péče. Péče o zdravotně znevýhodněné děti je finančně nákladné pro celou rodinu a lepší finanční zajištění je žádoucí.

⁹⁸ MPSV ODBOR 44. Dávky pěstounské péče. [online]. 2012 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece

⁹⁹ MPSV ODBOR 44. Dávky pěstounské péče. [online]. 2012 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/soc/dpp>

5. 3. ODMĚNA PĚSTOUNA – PĚSTOUNSKÁ PÉČE

Podle názvu této dávky je zřejmé, že se jedná o odměnu, kterou společnost uznává fakt, že si pěstoun, vzal do své péče dítě, ke kterému nemá ze zákona vyživovací povinnost a je ochotný dítěti zajistit rodinné zázemí. Na odměnu pěstouna má nárok jak osoba pečující, tak osoba v evidenci, ze zákona stanovených podmínek. Odměna pěstouna je vyplácena měsíčně a jen jedné osobě, pokud by se jednalo o manželský pár, který má dítě v pěstounské péči.

Tabulka 7: Odměna pěstouna do 31.12 2012

Počet dětí, o které je pečováno	Výše odměny
1 dítě	3.410 Kč
2 děti	6.820 Kč
3 a více dětí	18.755 Kč
1 a více dětí ve středně těžké, těžké závislosti a úplné závislosti na pomoci jiné osoby	
4 děti	20.460 Kč

Zdroj¹⁰⁰

¹⁰⁰ MPSV ODBOR 44. Dávky pěstounské péče. [online]. 2012 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece

Tabulka 8: Odměna pěstouna od 1. 1. 2013

Počet dětí, o které je pečováno	Výše odměny
1 dítě	8.000 Kč
2 děti	12.000 Kč
3 a více dětí	20.000 Kč
1 a více dětí ve středně těžké, těžké závislosti a úplné závislosti na pomoci jiné osoby	
Jedná se o osobu v evidenci, a to bez ohledu na to, zda o nějaké dítě právě pečuje	
1 a více dětí, svěřených do péče na přechodnou dobu, pokud je toto dítě ve středně těžké, těžké a úplné závislosti na pomoci jiné osoby	24.000 Kč

Zdroj¹⁰¹

Podle již neplatné legislativy, byla stanovena odměna pěstouna na základě životního minima pěstouna násobeného daným koeficientem, stejně tak jako tomu bylo u příspěvku na úhradu potřeb dítěte. Životní minimum jednotlivce je státem stanoveno na 3 410 Kč. Za jedno dítě bylo životní minimum násobeno 1.0, tedy částka zůstala stejná, u dvou dětí do péče byla dávka násobena 2.0 (dvě děti) odpovídala částka 6 820 Kč.

Odměna pěstouna ve zvláštních případech se týkala pěstouna, který měl ve své péči 3 děti nebo alespoň jedno dítě v II. III. a VI. stupni závislosti na jiné fyzické osobě. Pokud pečoval pěstoun o 3 děti, bylo životní minimum násobeno koeficientem 5,5 a výsledná odměna činila 18 755 Kč. Za každé další dítě se koeficient zvýšil o 0.5 za každé svěřené dítě, a pokud pěstoun pečoval o již zmíněné osoby se zdravotním znevýhodněním, se zvyšoval koeficient o 0,75 životního minima jednotlivce.¹⁰²

¹⁰¹ MPSV ODBOR 44. Dávky pěstounské péče. [online]. 2012 [cit. 2016-02-23]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/soc/dpp>

¹⁰² MPSV ODBOR 44. Dávky pěstounské péče. [online]. 2012 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece

„Odměna pěstounu ve zvláštních případech náleží, jen jestliže pěstoun není po celý kalendářní měsíc výdělečně činný. Tato odměna se pro účely zdravotního pojištění, pojistného na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti posuzuje jako plat.“¹⁰³ Nová podoba zákona je k odměňování pěstounů přívětivější, zejména došlo k nárůstu odměny v případech, že je svěřeno do pěstounské péče 1 dítě, zde je rozdíl znatelný - a to o 4 590 Kč.

Změny týkající se odměny pěstouna spočívají především v hmotném zabezpečení pěstounů na přechodnou dobu. Podle nové právní úpravy jsou tito pěstouni měsíčně hmotně zabezpečeni, a to částkou 20 000 Kč, která náleží pěstounovi i v případě, že ve své osobní péči nemá žádné dítě. Měsíční částka se zvyšuje na 24 000 Kč, pokud pěstoun na přechodnou dobu pečuje o jedno dítě, které je závislé ve II. III. Nebo IV. stupni závislosti.

Ke změnám došlo také v přiznávání odměny pěstouna, prarodičům a praprarodičům. Dle § 47j odst. 3. zákona OSPOD odměna pěstouna „*Odměna pěstouna náleží osobě pečující nebo osobě v evidenci, která je rodičem nebo prarodičem otce nebo matky svěřeného dítěte, pouze v případech hodných zvláštního zřetele, zejména s ohledem na sociální a majetkové poměry osoby pečující nebo osoby v evidenci a jejich rodiny a s přihlédnutím ke zdravotnímu stavu dítěte.*“¹⁰⁴

Prarodiče a praprarodiče mají nově možnost získat odměnu pěstouna za jedno svěřené dítě 8 000 Kč anebo za dvě svěřené děti 12 000 Kč, pokud Úřad práce na základě zprávy od orgánu sociálně-právní ochrany, rozhodne, že finanční a majetkové poměry prarodičů jsou nepříznivé, nebo s ohledem na zdravotní stav dítěte. Odměna pěstouna patří prarodiči a praprarodiči vždy, pokud pečuje o 3 a více dětí anebo je aspoň 1 dítě v jejich péči v II. III. anebo IV stupni závislosti. Další odměny jako příspěvek na úhradu potřeb dítěte, příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla, prarodiči a praprarodiči náleží vždy.

¹⁰³ MPSV ODBOR 44. *Dávky pěstounské péče*. [online]. 2012 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece

¹⁰⁴ § 47j (3). Zákon č. 359/1999 Sb., *o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů*. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 69. ISBN 978-80-7488-128-2.

Odměna pěstouna je nově také brána jako příjem ze závislé činnosti, tedy je brána jako plat, ze kterého se odvádí zdravotní pojištění, sociální pojištění a úrazové pojištění. Dříve vznikl tento nárok pouze, pokud měl pěstoun v péči alespoň 3 svěřené zdravé děti, nebo 1 dítě s II. III. IV stupněm závislosti, tedy byl pěstounem ve zvláštních případech. V tom případě nesměl být pěstoun výdělečně činný a odměna byla brána jako plat, ze kterého se odvádělo příslušné pojištění a daň.¹⁰⁵

Pro upřesnění jsou všechny výše odměny pěstouna brány „v hrubém“, tedy před odečtením sociálního a zdravotního pojištění a daně z příjmu. Po zmíněných srážkách Úřadem práce je tato tzv. „čistá mzda“ měsíčně poukázána pěstounovi. I pěstoun, který pobírá odměnu pěstouna, může podle zákona vykonávat zaměstnání na plný pracovní úvazek a o tuto dávku nepřijde, což je určitě velkým bonusem, zejména už z toho důvodu, že samotné ohodnocení pěstouna po odečtení všech pojištění není příliš vysoké. Díky tomu, že je už každá odměna pěstouna, brána jako plat s příslušnými odvody na státní politiku zaměstnanosti a pojištění. Mají pěstouni nárok na důchody či nemocenské pojištění.¹⁰⁶

5.4 PŘÍSPĚVEK PŘI PŘEVZETÍ DÍTĚTE

Příspěvek při převzetí dítěte slouží jako jednorázová dávka, která má být určena na počáteční náklady, při příchodu dítěte. U této dávky se částka oproti předchozí legislativě nezměnila, pro dítě do 6 let věku bude vyplacena částka ve výši 8 000 Kč, od 6 do 12 let 9 000 Kč a od 12 do 18 let dítěte bude tato částka činit 10 000 Kč. Pouze se upravila opět věková kategorie vyplácení této dávky a to byla do 6 let, od 6 - 15 let a od 15 do 26 let, pokud se jednalo o nezaopatřené dítě. Vyplácí se jednorázově osobě pečující, při převzetí dítěte do náhradní rodinné péče. Osobě v evidenci, tedy pěstounu na přechodnou dobu, tato částka nenáleží.

¹⁰⁵ MPSV ODBOR 44. Dávky pěstounské péče. [online]. 2012 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece

¹⁰⁶ MNISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Dávky pěstounské péče 2013*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013 s. ISBN 978-80-7421-058-7. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14871/brozura_Pestounske_davky_2013.pdf

Tabulka 9: Příspěvek při převzetí dítěte

Věk dítěte	Příspěvek při převzetí dítěte
Do 6 let	8000 Kč
Od 6 let do 12 let	9 000 Kč
Od 12 let do 18 let	10 000 Kč

Zdroj¹⁰⁷

5. 5. PŘÍSPĚVEK PŘI ZAKOUPENÍ OSOBNÍHO MOTOROVÉHO VOZIDLA

Na tuto dávku má nárok jen osoba pečující, tedy se dávka nevztahuje na pěstouna na přechodnou dobu. Osoba pečující musí splňovat podle § 47m zákona OSPOD „*pečovat nejméně o 3 děti nebo má nárok na odměnu pěstouna z důvodu péče o 3 děti, včetně zletilých nezaopatřených dětí, jež zakládají osobě pečující nárok na odměnu pěstouna.*“¹⁰⁸ Výše příspěvku nesmí přesáhnout 70% pořizovací ceny auta, nebo výdajů na opravu auta, nejvýše se však poskytuje částka 100 000 Kč.

5. 6. PŘÍSPĚVEK PŘI UKONČENÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Tato jednorázová dávka, se vyplácí pouze jednou fyzické osobě (dítěti), které dne dosažení zletilosti, tedy dosažení 18 roku věku, byla v pěstounské péči (jak osoby v evidenci tak osoby pečující) a zanikl jí nárok na úhradu potřeb dítěte. Tedy dále nesplňovala podmínky nezaopatřeno dítěte. Výše tohoto příspěvku činí 25 000 Kč.

Tento příspěvek může sloužit jako pomoc zletilému dítěti při osamostatnění se, kupříkladu zařizování svého vlastního bydlení. Samozřejmě je vždy na samotném dítěti, jak s danou částkou naloží.

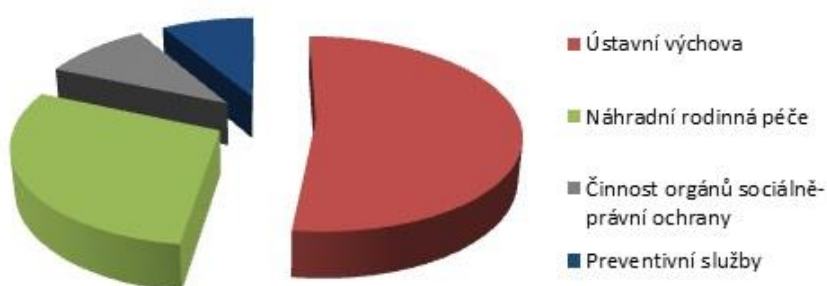
¹⁰⁷ MPSV ODBOR 44. Dávky pěstounské péče. [online]. 2012 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/soc/dpp>

¹⁰⁸ § 47m (1). Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. s. 69. ISBN 978-80-7488-128-2.

Porovnání pěstounské a ústavní péče z pohledu nákladů

Z článku Miroslava Maceli jasně vyplývá že „ročně je v České republice na péči o ohrožené děti vynakládáno z veřejných rozpočtů přes 8 miliard Kč. Nejvíce prostředků i nadále směřuje do oblasti ústavní péče (4,3 mld. Kč tj. 52%). Téměř o polovinu méně je věnováno na podporu náhradní rodinné péče (2,4 mld. 29%). Další prostředky slouží k podpoře preventivních služeb pro práci s rodinou a na financování činnosti orgánu sociálně-právní ochrany.“

Obrázek 2: Rozbor nákladů jednotlivých typů péče o ohrožené děti

Zdroj¹⁰⁹

„Průměrné náklady na jedno dítě v pěstounské péči činí 16 046 Kč. V této částce jsou zahrnuty všechny dávky pěstounské péče a také příspěvek na výkon pěstounské péče, který slouží k financování organizací poskytující odbornou pomoc pěstounským rodinám. V případě umístění dítěte do ústavní výchovy jsou náklady na péči výrazně vyšší. Průměrné náklady na jedno dítě umístěné v ústavu přesahují 40 000 Kč měsíčně. Pobyt jednoho dítěte umístěné v dětském domově přesahuje částku 32 000 Kč měsíčně. V případě kojeneckých ústavů jde o 47 500 Kč měsíčně, u školských výchovných ústavů dokonce o 62 000 Kč měsíčně.“¹¹⁰

¹⁰⁹ MACELA, M. Rozbor nákladů jednotlivých typů péče o ohrožené děti. Obec a finance. [online]. 2014, s. 46-48 [cit. 2016-02-20]. ISSN 1211-4189. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/cz/nahradni-rodinna-pece/aktualni-statistiky/porovnan-pece-a-ustavni-pece-z-hlediska-nakladu/>

¹¹⁰ MACELA, M. Rozbor nákladů jednotlivých typů péče o ohrožené děti. Obec a finance. [online]. 2014, s. 46-48 [cit. 2016-02-20]. ISSN 1211-4189. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/cz/nahradni-rodinna-pece/aktualni-statistiky/porovnan-pece-a-ustavni-pece-z-hlediska-nakladu/>

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo přiblížit některé důležité a zajímavé novinky, které přinesl zákon č. 401/2012 Sb., kterým se měnil zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a novela zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v rámci náhradní rodinné péče. Popsala jsem dítě jako člověka, který potřebuje zvláštní ochranu a péči. Charakterizovala jsem jednotlivé formy syndromu CAN, které vznikají v afunkčních rodinách, a ohrožují vývoj dítěte i jeho život. V další kapitole jsem se zaměřila na sociálně-právní ochranu dětí v České republice a přiblížila jsem nejdůležitější právní dokumenty a zákony které se přímo zabývají ochranou práv člověka a dítěte.

Popsala jsem některé novinky, týkající se jednotlivých skupin náhradní rodinné péče. Důležitou novinkou je fakt, že se dítě starší 12 let, nestává jen pozorovatelem v jednání o své osobě, ale je aktivním účastníkem, především s vyjádřením jeho souhlasu k osvojení. Novela zákona o sociálně-právní ochraně přispěla především k rozvoji a zlepšení podmínek pro pěstouny na přechodnou dobu. Kterým může být dítě umístěno do péče v krátké době a tím zamezit, umístění dítěte do ústavního zařízení.

V práci jsou vysvětlena a přiblížena nově vzniklá práva a povinnosti, které vznikají pro osoby pečující a osoby v evidenci, které uzavřely Dohodu o výkonu pěstounské péče, nebo správní rozhodnutí s pověřeným orgánem zajišťující náhradní rodinou péči. Práva osob pečujících a osob v evidenci, přispěly především k odlehčení náročnosti pěstounské péče. A je přihlíženo na pěstouny, jako na lidi, kteří si také zaslouží větší pomoc ze strany státu, aby byla zajištěna péče o dítě a pěstouni si mohli dopřát aspoň nějaký odpočinek a načerpání nových sil. Povinnosti pěstounů a poručníků určitě napomohou ke zkvalitnění náhradní péče, především ve zvyšování odbornosti a nových poznatků, které budou důležité při práci s dítětem a zamezí předčasnému ukončování náhradní péče.

V závěru práce jsem porovnávala dávky pěstounské péče před novelou zákona o sociálně-právní ochraně a po novele zákona. Došlo k navýšení k příspěvku na úhradu potřeb dítěte jak u klasického příspěvku tak i příspěvku pro zdravotně znevýhodněné děti v tomto ohledu byl také oddělen III. a IV. stupeň závislosti dítěte na jiné fyzické osobě. Velkým přínosem se stalo finanční zabezpečení pěstounů na přechodnou dobu, kteří mají konečně stálou odměnu pěstouna a pobírají ji i v situaci kdy nemají dítěte své osobní péči Oproti dřívějšímu zákonu pobíral pěstoun ve

zvláštních případech odměnu pěstouna jen tehdy, pokud měl ve své osobní péči dítě. Tím vznikl malý zájem ze strany lidí o tento druh péče. Pěstoun nebyl v případě čekání na přijetí dítěte finančně zabezpečen a přitom musel být schopen 24 hodin denně přijmout dítě do své péče. Na odměnu pěstouna se také nově přihlíží jako na plat, podle zákona č. 205/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Ze kterého vzniká povinnost odvádět sociální, zdravotní, úrazové pojištění a daň z příjmu fyzických osob. Dříve byla brána odměna pěstouna jako plat pouze pro některé pěstouny, kteří splňovali zákonné podmínky.

Velkým přínosem pro dítě, které je v pěstounské péči je určitě nová dávka a to příspěvek při ukončení pěstounské péče. Tento příspěvek může sloužit dítěti jako finanční pomoc při vstupu do svého samostatného života. Je důležité, aby stát dál podporoval náhradní rodinou péči, aby se čím dál víc dětí dostalo do rodinného prostředí. Především by se mělo více zaměřovat na podporu umístování dětí se zdravotním postižením a jiných etnik, kteří si také zaslouží vyrůst pro ně příznivém rodinném prostředí. Určitě tu nebude ta možnost umístit všechny děti, z ústavní péči do náhradních rodin, ale mít dostatečné množství, kvalitních pěstounů je velice důležité. Peněžní prostředky, které by se ušetřily na nákladech spojených s ústavní péčí, by se mohli vynaložit na prevenci a preventivní programy pro rodiny, které jsou více ohroženy patologickým chováním. Tím by se zamezilo odebrání dítěte z jeho biologické rodiny a případnému umístění do jedné z forem náhradní výchovné péče. Pro dítě je velice důležité, aby vyrůstalo ve své fungující rodině, která mu zabezpečí ochranu, péči a zdravý vývoj, aby mohlo vyrůst v samostatného společnosti prospěšného jedince.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BUBLEOVÁ, V., L. VRÁNOVÁ, A. VÁVROVÁ a J. FRANTÍKOVÁ. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. 1. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. ISBN 978-80-87455-01-2. Dostupné z:

http://www.nahradnirodina.cz/files/File/zakladni_info_o_nrp.pdf

BUBLEOVÁ, V., A. VÁVROVÁ, F. VYSKOČIL a P. POKORNÁ. *Základní informace o osvojení (adopci)*. 3 vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek, 2014. ISBN 978-87455-18-0.

FISCHER, S a J. ŠKODA. *Sociální patologie analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.

HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-78-4. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1378735547.pdf>

HANUŠOVÁ, J. *Sexuální zneužívání*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-64-4. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1385374653.pdf>

KRAUSOVÁ, L a V. NOVOTNÁ. *Sociálně-právní ochrana dětí*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-214-1.

MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.

MATOUŠEK, O a H. PAZLAROVÁ. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0697-2.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech: prostituce, pornografie, obchod*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-320-8.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Dávky pěstounské péče 2013*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013. ISBN 978-80-7421-058-7. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14871/brozura_Pestounske_davky_2013.pdf

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ a kol. *Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011. ISBN 978-80-7421-039-6. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/15309/PPPDpro_nejmensi_deti.pdf

PURVIS, K. B., D. R. CROSS, W. L. SUNSHINE. *Dítě v nové rodině*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. s. 207. ISBN 978-80-247-4535-0.

RADVANOVÁ, S. a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-578-7.

Úplné znění zákona. *Rodinné právo. Sociálně-právní ochrana dětí. Mezinárodněprávní ochrana dítěte. Registrované partnerství*. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. ISBN 978-80-7488-128-2.

VÁGNEROVÁ, M. M. *Psychologický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*. 1. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2012. ISBN 978-80-87455-14-2.

ZEZULOVÁ, D. *Pěstounská péče a adopce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

Seznam použitých internetových zdrojů

Dohody o výkonu pěstounské péče. [online]. 2014 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://www.pestouni.cz/#!dohody-o-pestounske-peci/c14wz>

KAŠPAROVÁ, B. *Co je šikana*. [online]. [cit. 2016-01-28]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/pro-verejnost/kriminalita-rizikove-chovani/sikana-a-nasili/co-je-to-sikana.html>

MACELA, M. *Rozbor nákladů jednotlivých typů péče o ohrožené děti*. Obec a finance. [online]. 2014, s. 46-48 [cit. 2016-02-20]. ISSN 1211-4189. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/cz/nahradni-rodinna-pece/aktualni-statistiky/porovnani-pestounske-pece-a-ustavni-pece-z-hlediska-nakladu/>

Ministerstvo práce a soc. věcí. *Statistiky - roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí*. [online]. [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>

MPSV ODBOR 44. *Dávky pěstounské péče*. [online]. 2012 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece

MPSV ODBOR 44. *Dávky pěstounské péče*. [online]. 2012 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/soc/dpp>

NETservis s.r.o. Právo na dětství. *Opatrovník nezletilého dítěte*. [online]. 2016, [cit. 2016-01-19]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/deti/tvoje-prava/porusuji-ma-prava/opatrovnik-nezletileho-ditete/>

ODBOR 21. *Legislativa a systém sociálně-právní ochrany*. [online]. 2013 [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

ODBOR 21. *Dohody o výkonu pěstounské péče – vzorová dohoda a formuláře*. [online]. 2013 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14503#2>

ODBOR 64. *Životní a existenční minimum*. [online]. 2013 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11852>

Orgán veřejné moci. [online]. 2014 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Org%C3%A1n_ve%C5%99ejn%C3%A9_moci

Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*. [online]. 2014 [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Seznam ostatních zdrojů

KUČEROVÁ, D. *Aplikace mezinárodních úmluv podle čl. 10 Ústavy ČR*. 2012.

Dostupné z:

https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2011/files/prispevky/05%20Rodina/08%20ODITA%20Kucerova.pdf

MACELA, M. *Informace ke státnímu příspěvku na výkon pěstounské péče*. Praha:

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013. Dostupné z:

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/14778/Informace.pdf>

VYSKOČIL, F. *Právní úprava náhradní péče v České republice*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. Dostupné z: http://docplayer.cz/1289015-Mgr-filip-vyskocil-pravni-uprava-nahradni-rodinne-pece-v-ceske-republice.html#show_full_text

Legislativa

Ústavní zákon č. 1 ze dne 16. prosince. 1992, Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*. In: Sběrka zákonů ČR. 1992, částka 1. Dostupné z: <file:///C:/Users/NTB/Desktop/Downloads/sb0001-1993-0001.pdf>

Ústavní zákon č. 2 ze dne 16. Prosince. 1992. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., *o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky*. 1992 In: Sběrka zákonů ČR. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Zákon č. 104 ze dne 8. dubna. 1991. Sdělení č. 104/1991 Sb., *federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte*. 1991, částka 22. S. In: Sběrka zákonů ČR. Dostupné z: [file:///C:/Users/NTB/Desktop/Downloads/sb022-91%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/NTB/Desktop/Downloads/sb022-91%20(4).pdf)

Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. ISBN 978-80-7488-128-2

Zákon č. 359/1999 Sb., *o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů*. Úplné znění zákona. č. 1098, Ostrava: Sagit, 2015. ISBN 978-80-7488-128-2.

SEZNAM ZKRATEK

OSPOD	-	Sociálně-právní ochrana dětí
OZ	-	Občanský zákoník
ČR	-	Česká republika
Sb.	-	sbírky

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK

Seznam obrázků

OBRÁZEK 1: ÚROVNĚ PÉČE NAVAZUJÍCÍ NA DRUHOU, KTERÁ TVOŘÍ KOMPLEX ZDRAVÉHO VÝVOJE DÍTĚTE	11
OBRÁZEK 2: ROZBOR NÁKLADŮ JEDNOTLIVÝCH TIPŮ PÉČE O OHROŽENÉ DĚTI	58

Seznam grafů

GRAF 1 POČET PODANÝCH ŽÁDOSTÍ O OSVOJENÍ VE SLEDOVANÉM ROCE	34
GRAF 2: POČET OSOB, KTERÉ MAJÍ SVĚŘENO ALESPŮŇ JEDNO DÍTĚ DO PĚSTOUNSKÉ PÉČE (STÁLÍ PĚSTOUNI)	36

Seznam tabulek

TABULKA 1: POČET UMÍSTĚNÝCH DĚTÍ DO PĚSTOUNSKÉ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU V DANÉM ROCE	38
TABULKA 2: PŘÍSPĚVEK NA ÚHRADU POTŘEB DÍTĚTE DO 31. 12. 2012.....	50
TABULKA 3: PŘÍSPĚVEK NA ÚHRADU POTŘEB DÍTĚTE OD 1. 1. 2013	51
TABULKA 4: ČÁSTKY ŽIVOTNÍHO MINIMA V KČ ZA MĚSÍC	51
TABULKA 5: PŘÍSPĚVEK NA ÚHRADU POTŘEB DÍTĚTE DO 31. 12. 2012.....	52
TABULKA 6: TABULKA NA ÚHRADU POTŘEB DÍTĚTE OD 1. 1. 2013.	52
TABULKA 7: ODMĚNA PĚSTOUNA DO 31.12 2012	53
TABULKA 8: ODMĚNA PĚSTOUNA OD 1.1.2013	54
TABULKA 9: PŘÍSPĚVEK PŘI PŘEVZETÍ DÍTĚTE.....	57

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Zuzana Panenková

Obor: Bezpečnostní studia

Forma studia: kombinované

Název práce: Sociálně-právní ochrana dětí v České republice – náhradní rodinná péče

Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh: 52

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 17

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 11

Počet ostatních zdrojů: 8

Vedoucí práce: Ing. Alena Špirochová